

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA TĚLESNÉ A SPORTOVNÍ VÝCHOVY

**VZNIK, VÝVOJ A SOUČASNÁ PODOBA MUSHINGU
V ČESKÉ REPUBLICCE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klára Brzková

Tělesná výchova a sport, obor Tělesná výchova a sport se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Radek Zeman

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 4. dubna 2013

.....

vlastnoruční podpis

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu bakalářské práce Mgr. Radku Zemanovi za vstřícný přístup a připomínky, které mi pomohli při vypracování této práce.

OBSAH

1. ÚVOD	7
2. CÍL A ÚKOLY PRÁCE.....	8
3. VZNIK.....	9
3.1. První zmínky o mushingu.....	9
3.2. Velké polární výpravy	10
3.3. První zmínky o mushingu v České republice	11
3.4. Vznik a vývoj závodů.....	12
4. VÝVOJ	17
4.1. Vývoj závodů, především Mistrovství světa a Evropy.....	17
5. PLEMENA PSŮ	19
5.1. Nejčastěji využívané.....	19
5.2. Měně vyskytující se rasy	25
6. TYPY ZÁVODŮ.....	27
6.1. Sprintové závody	27
6.2. Midové závody	27
6.3. Longové závody	28
6.4. Třídy závodů.....	29
7. ZÁVODNÍ KATEGORIE	31
8. VYBAVENÍ POTŘEBNÉ K MUSHINGU	33
8.1. Výstroj psů – obojky, postroje, šňůry.....	33
8.2. Prostředky k zápřahu	36
9. ORGANIZACE ZÁVODŮ	39
9.1. Ustájení a transport psů	40
9.2. Pravidla a chování na trati	41
9.3. Doping, dopingová kontrola.....	44

10. ORGANIZACE A METODIKA TRÉNINKU	45
10.1. Základní otázky před tréninkem	45
10.2. Trénink naší smečky	46
10.3. Týdenní plán	47
11. VÝZNAMNÉ ČESKÉ ZÁVODY	48
11.1. Šediváčkův long	48
11.2. Ledová jízda	49
11.3. Hradecký mid	50
12.. NEJVĚTŠÍ SVĚTOVÉ ZÁVODY	51
12.1. Iditarod	51
12.2. Yukon Quest	52
12.3. La Grand Odysea	53
13. VÝHLEDY DO BUDOUCNOSTI	55
14. DISKUSE	56
15. ZÁVĚR	59
16. SHRNU TÍ	60
17. SUMMARY	61
18. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	62
18.1. Publikace	62
18.2. Internetové zdroje	62
18.3. Přílohy	64
19. SEZNAM PŘÍLOH	65
20. PŘÍLOHY	I-XVII

1. ÚVOD

Téma mé práce jsem si vybrala, protože již 9 let chovám sibiřské husky pod chovatelskou stanicí Czech Silver-Star a z toho 8 let se věnuji mushingu neboli jízdě se psím spřežením. Začala jsem se tomuto sportu věnovat postupně. Nejdříve jsem měla jednoho psa, dva, tři a v tu chvíli se rozhodla si pořídit celé spřežení, které bych mohla zapřahat. Nyní jich mám 9 a všichni jsou ve skvělé závodní kondici. Mushing je spojení dobrodružství a krás, které naskytuje sama příroda (viz příloha č. 1). Hlavním záměrem, proč jsem si zvolila toto téma, bylo doplnění svých znalostí ve svém sportovním odvětví, kterému se věnuji. Zajímá mě vznik a vývoj, neboť o tom se mezi mushery moc nemluví a také získání nových informací.

2. CÍL A ÚKOLY PRÁCE

Cílem práce je charakterizovat vznik, vývoj a současnou podobu mushingu v České republice.

Z cíle práce vyplývají následující úkoly:

- Charakterizovat vznik a vývoj sportu psích spřežení ve světě a v České republice.
- Analyzovat současnou podobu mushingu v České republice.
- Provést srovnání základních rozdílů mushingu ve světě a v České republice.
- Postihnout aktuální vývojové trendy mushingu v České republice.

3. VZNIK

3.1. První zmínky o mushingu

V severských oblastech se používá pes v záprahu po celé generace, a jelikož je v člověku zakořeněna soutěživost a touha po vítězství, již v dávných dobách se lidé snažili změřit své síly a svůj výkon i v tomto sportovním odvětví. O závodech v dnešním slova smyslu hovoříme ale až v období zlaté horečky na Aljašce. V roce 1908, ve městě Nome, byl založen první klub saňových psů, který také pořádal první oficiální závody „All Alaska Sweepstakes“. Pozornost veřejnosti upoutalo nasazení saňových psů při epidemii záškrtem v roce 1925. Dvacet spřežení vezlo štafetovým způsobem očkovací látku z Nenana do Nome. Cesta byla dlouhá 674 mil a podařila se zdolat za neuvěřitelných 27,5 hodiny. Asi nejznámější postavou z této záchranné akce byl již tehdy úspěšný závodník Leonhard Seppala se svým vůdčím psem Togem, o kterém mluvíme v souvislosti se systematickým chovem sibiřských husky. Leadrem posledního spřežení v této záchranné štafetě byl pes Balto, jemuž byl na památku všech tehdy nasazených psů postaven pomník v newyorském Central Parku.

Po druhé světové válce dochází v USA k dynamickému rozvoji saňového sportu. Bylo založeno několik organizací, které kromě sdružování zájemců o tento sport pořádaly také mnoho závodů, z nichž nejznámější jsou „Open North American Championship“ ve Fairbanksu, „Fur Rendez Vous“ v Anchorage a „World Championship“ v Laconii. Mezinárodní organizace sportu psích spřežení (ISDRA International Sled Dog Racing Association) byla založena roku 1966 a vzala si za úkol rozšířit sport psích spřežení po celém světě. V té době začal tento sport nabývat na popularitě i v Evropě. V roce 1972 se konaly první velké oficiální evropské závody v Latropu, o rok později pořádal závody i německý klub. První mezinárodní závody se na evropské půdě jely v německém Todtmoosu v roce 1975. Od té doby se sport psích spřežení rozvinul natolik, že v převážné většině zemí se koná i několik závodů každý víkend v období podzim až jaro. Nejaktivnější jsou v tomto ohledu pořadatelé Německa, Rakouska, Francie, Švýcarska, Itálie a skandinávských zemí.

3.2 Velké polární výpravy

Historie sportu by se neobešla bez zmínky velkých polárních výprav, při nichž byla pomoc saňových psů neocenitelná a bez nichž by vůbec nebylo myslitelné polární výpravy zdárně podniknout.

Dobytí Jižního pólu

V souvislosti s Jižním pólem jsou nejvíce známy dvě osobnosti, a to kapitán Robert Scott a Roald Amundsen. Robert Scott se snažil pól dobýt pro Anglii a poprvé se o to pokusil v letech 1901 - 1904. S lodí Discovery se dostal do vzdálenosti 920 km od cíle. Po návratu do Anglie se ihned začal připravovat na druhý pokus. Druhá výprava do Antarktidy začala v roce 1910.

Přesto, že Scott znal antarktické podmínky, dal před psy přednost poníkům a nedokonalým pásovým traktorům, což, jak se později ukázalo, bylo chybné rozhodnutí. Nor Roald Amundsen začal téměř ve stejné době, jako Scott, připravovat výpravu. Od slavného Nansena dostal loď Fram. Jeho posádka je tvořena sedmnácti muži a jedenadevadesáti tažnými polárními psy. Vyplouvá dva měsíce po Scottovi a přistává u Rossovy bariéry, kde buduje základní tábor. Z něho 7. září 1911 vyrážejí šestery saně po dvanácti psech. Ovšem kvůli nepřízní počasí se musí vrátit. Na druhý pokus vyráží už jen čtyři spřežení. Směřují k jihu a mají před sebou 3000 km dlouhou cestu. Se zmenšujícími se zásobami se začínají zabíjet psi, jež lze postrádat. 15. prosince 1911 jsou u cíle, což znamená 1500 km za šest dní. Cesta zpět je ještě rychlejší, zvládnou ji za 39 dní. Scott, který vyrazil na cestu 11 dní po Amundsenovi, není ve své cestě úspěšný. Motorové saně se pokazily, poníci umírají. Jen podpůrná skupina se psím spřežením je úspěšná. Ovšem Scott se psy při předzásobení dep vůbec nepočítal, proto i ta musí skončit. Jižní pól sice s vypětím všech sil dobyl jako druhý, ale na cestě zpět, spolu s ostatními, umírá.

Dobytí Severního pólu

Ing. Robert Peary a dr. Frederic Cook získali své první polární zkušenosti společně v letech 1892 - 1893, kdy prozkoumávali severní Grónsko. Již zde ocenili pomoc domorodých Eskymáků a jejich psů. Peary se dvakrát neúspěšně pokusil dobýt pól od Grónska. Dne 18. března 1908 se k pólu vypravil Cook. Dvoje saně táhlo 26 psů. A za průvodce si vybral domorodce. 21. dubna 1908 byl pól dosažen. Počátkem léta 1908 vyplula Pearyho loď Roosevelt, se kterou se dostal až k mysu Sheridanovu. Odsud budoval předsunutá depa. Pomáhalo mu 50 Eskymáků a 260 psů. Dne 15. února vyrazily z mysu Columbia první skupiny, které měly razit cestu. 26 saní a 140 psů bylo v pohybu. Údajně 7. dubna pólu dosáhl a vydal se na zpáteční cestu.

3.3 První zmínky o mushingu v České republice

Evropa je kontinent, kde se mushing rozvinul jako koníček a nemá kořeny v dávné historii, kdy sloužil jako jediný dopravní prostředek a bez něho se nedalo přežít. Mushing v naší bývalé republice ČSSR se začal rozvíjet o deset let později než v západní Evropě a to na přelomu 70 a 80 let po dvou oddělených liniích, charakteristických zcela odlišnými typy lidí.

První skupinou musherů v ČR, vznikající zcela nezávisle na druhé, byla skupina výkonných sportovců z okolí Třeboně seskupená okolo Petra Hanzlíka, kterého považují v novověku mushingu za prvního skutečného mushera v Česku. Tato skupina se věnovala dálkovým běhům a v určité chvíli došla k závěru, že by nebylo špatné vyzkoušet běhání se psy. Testováním prošli němečtí ovčáci, ale neosvědčili se, severští ještě nebyli nebo byli v malém počtu a moc drazí, a tak tato skupina věnovala ohromnou práci a nasazení vzniku českého horského psa, jako universálního a především saňového psa vhodného pro české hory. Na začátku 80 let se Petr Hanzlík přestěhoval do Krkonoš do Špindlerova Mlýna, přijal práci poštmistra a se svým spřežením českých horských psů rozvážel po hřebenech poštu.

Druhá skupina budoucích musherů kopírovala s desetiletým zpožděním evropský vývoj. Aljaška byla samozřejmě vzorem a vzorem byli také psi, kteří se používali na Aljašce. Na začátku 80. let byli do republiky dovezeni první severští psi dle Mezinárodní kynologické federace (Federation Cynologique Internationale) a to především pro výstavní účely. Byli krásní, neobvyklí a voněli romantikou a tak si spousta lidí pořídila tehdy neznámé a zajímavé psy aljašského malamuta, sibiřského husky nebo samojeda, zpočátku především na chov a na výstavy. Pak se víc začali zabývat jejich historií, vzpomněli si na Jacka Londona nebo si ho znovu přečetli, dozvěděli se o saních a začali dávat dohromady materiál a spřežení a začali jezdit. Probíhalo období nesmělého zkoušení a různých neoficiálních předváděcích akcí. Majitelé Českých horských psů byli zaměřeni na dlouhé tratě a přejezdy. Byli schopni ze svých jednotlivých psů složit i velké spřežení. Severští psi byli zapřaháni jednotlivě, po dvou maximálně po třech. Na tehdejší dobu již trojspřeží bylo velké spřežení.

Na tehdejší Slovesku nebyli severští psi, ale existovali minimálně dva musheři se psím plemenem slovenský čuvač a to Peter Krotkovský a následně Dano Filo a byli pravidelnými účastníky závodů v Čechách.

3.4 Vznik a vývoj závodů

První závody u nás byly organizovány v roce 1985 v Peci pod Sněžkou, organizoval je klub Český horský pes a bratři Kobrové. První den se závodilo ve skijoringu (závodní kategorie běžkař a pes) a druhý den závodila spřežení, která ze svých psů sestavili skijoringáři pro vybraného jezdce. V roce 1985 to byly jediné závody.

V následujícím roce 1986 již bylo několik závodů. Organizačně probíhaly podle dvou vzorů. Jedna část závodů podle vzoru klubu českých horských psů a druhá část organizovaná klubem chovatelů severských loveckých psů, podle mezinárodních pravidel klasicky ve dvou kolech.

Závody se vyznačovaly velkým počtem a zájmem diváků. Závodníků nebylo mnoho a všichni byli nezkušení. V porovnání s Evropou byla naše země samozřejmě daleko vzadu a ani jsme neměli moc příležitosti k porovnání, protože existovala železná opona. Do roku 1989 byl vidět průměrně jeden rakouský jezdec, který byl o mnoho zkušenější a pak ze zahraničí jen jezdci z východního Německa, kteří se k nám spíše jezdili učit.

Způsob organizace běžných závodů stylem klubu Českých horských psů trval ještě několik let, nejznámějších bylo několik ročníků závodu na Zadově, ale do dnešních dnů se nezachoval, protože čeští horští psi, jako závodní saňoví psi se nakonec nerozvinuli masově. Z těchto počátků se však zachoval způsob organizace slavné Ledové jízdy v Krkonoších. Její styl pochází přesně z doby začátků mushingu. Dnes je to již tradice a přesto, že by se změnou pravidel mohl tento závod zařadit mezi uznávané longy (závody na dlouhou trať), jeho specifika jsou taková, že zůstává mezi atypickými závody. Dnes se jede bohužel na jiné trati než počáteční ročníky, přesto je to však krásná tradice a prestižní akce, takže by asi bylo škoda pravidla měnit.

Jiří Krejčí založil sportovní organizaci s názvem Česká asociace sportu psích spřežení, ve které byli zpočátku všichni jezdci bez rozdílu (nejprve jen čistokrevní). Česká asociace sportu psích spřežení (známá pod zkratkou ČASPS) vstoupila do Evropské asociace sportu psích spřežení, také známá jako Mezinárodní organizace pro otevřená plemena psích spřežení (ESDRA = European Sled Dog Racing Association).

V Evropě se začalo s výstavními psy a rychle se zjistilo, že existují psi rychlejší a hlavně velmi podobní Sibiřskému husky. Z toho důvodu byla první polovina 80. let ohromným obchodem pro americké chovatele, kteří vozili potomky svých psů do Evropy pod tlakem, a to včetně dokladů o čistokrevnosti těchto psů dle Mezinárodní kynologické federace. A to protože to Evropa vyžadovala. Samozřejmě v mnoha musherech převládl soutěživý duch a každý, kdo měl možnost, hledal chov, jehož potomci by ho zaručeně posunuli na stupně vítězů. Takže se vozili psi Sibiřský husky s rodokmeny Mezinárodní kynologické federace. Postupně však začali mít větší a větší problém vejít se do standardu plemene stanoveného Mezinárodní kynologickou federací, až začala probíhat intenzivní diskuse o čistokrevnosti.

Vyvrcholením této diskuse byl kongres Evropské asociace sportu psích spřežení ve druhé polovině 80. let, kde převládl většinový názor, že nemá cenu hrát si na něco, co není pravda a prohlásil Evropskou asociaci sportu psích spřežení za evropskou organizaci otevřených (nevyžadující od musherů průkaz původu psa), a tím umožnil start na závodech všem plemenům psů. Tehdejší nejrychlejší musherři otevřeně přiznali zájem o aljašského huskyho. Tímto krokem skončila v té době éra dovozu psů s ušima nahoru vydávaných za sibiřského husky, s rodokmeny tohoto plemene. Postupně začali převládat psi, pokud možno nejrychlejší bez ohledu na vzhled. Pro psy s průkazem původu vznikla Mezinárodní organizace pro čistokrevná plemena psích spřežení (FISTC = Fédération Internationale Sportive de Traineau A Chiens). V poslední době dospěla Mezinárodní federace sportu psích spřežení ke stejné diskusi jako před lety Evropská asociace sportu psích spřežení a také v něm probíhá štěpení, především u plemene sibiřský husky. Dnes již opět existují dvě podoby těchto psů, jedna výstavní a druhá závodní a ta závodní pomalu, ale jistě začíná opouštět hranice standardu Mezinárodní kynologické federace, vývoj se opakuje.

V období 1990-1993 převládl naprostý čistokrevný rasizmus. To se projevovalo otevřenou nenávisť, projevovanou různými způsoby u některých jedinců od vulgárního nadávání, po sprosté anonymní telefonáty a dopisy. Ze strany Mezinárodní federace sportu psích spřežení nenávisť vyvrcholila zákazem startování nečistokrevných plemen psů na závodech pod hrozbou distance.

V roce 1993 vznikla domluva s tehdejším známým chovatelem a musherem sibiřských husky Honzou Ochozkou na spolupráci čistokrevných plemen a otevřených (nečistokrevných). Domluva existuje do dnešní doby. V tomto směru jsme byli po dlouhá léta první v Evropě a dnes se k této úzké spolupráci otevřených a čistokrevných postupně propracovávají i ostatní. Podobný proces postupně probíhal v celé Evropě. Opravdový výkvět a zájem veřejnosti o psí spřežení jako o raritu a zajímavou novinku trval přibližně do roku 1995 a od té doby již psí spřežení není považováno za nic mimořádného, a tak zájem veřejnosti i počet musherů pomalu klesá, i když u nás je překvapivě celkem vysoký a stabilní. Je zajímavé, že vysoké počty startujících na podzimních (kolečkových) závodech, kde často startuje až 100 - 130 závodníků se v posledních letech neopakují na sněhových závodech, které jsou vrcholem sportovního snažení. Je však pravda, že poslední zimy nám moc nepřály, co se týká počasí.

Problém s počasím se dodnes v různé podobě potýká celá Evropa. Aljašky se netýká, protože tam byli saňoví psi především pracovní. Evropa není kolébkou mushingu a ježdění se psy v Evropě začínalo až na výjimky s výstavními, čistokrevnými psy dle Mezinárodní kynologické federace. V lidech vznikl dojem, že jiní psi ani jezdit nesmějí, závodníci a sportovci zase chtěli být stále rychlejší a hledali, po stránce výkonu, lepší chovný materiál. Ti, co chtěli být nejrychlejší, pak již vybočili ze standardu Mezinárodní kynologické federace. Již v 80. letech existovali rychlejší a výkonnější psi na Aljašce a postupně se pod hlavičkou sibiřských husky vozili i do Evropy, než se Evropa rozhodla přiznat k tomuto faktu.

První z těchto aljašských závodních psů byl dovezen do Čech v roce 1990 a byl to Chili, kterého pořídil na 1. Mistrovství světa v historii Jirka Trnka. Následně v roce 1991 byla dovezena fena Lucy-dcera Linga, nakrytá iditarodským psem Banditem. Štěňata z tohoto vrhu byla pak dlouhá léta jedněmi z nejlepších aljašských husky v republice. Byla dovezena také spousta psů z Německa, potom řada psů z Aljašky, ale bohužel se za celá léta nepovedlo dovézt, ani odchovat tak kvalitní chovný materiál, aby mohla česká reprezentace trvale proniknout mezi špičku na Mistrovství Evropy nebo Mistrovství světa. Měli jsme za ta léta dobrá umístění v první desítce i okolo patnáctky, ale mezi světovou elitu jsme s aljašskými husky neprošli.

Jezdci se sibiřskými husky měli v první polovině 90. let velmi úspěšná léta a pravidelně vozili z Mistrovství Evropy a Mistrovství světa pořádaných Mezinárodní federací sportu psích spřežení tituly, medaile a výborná umístění. To byla opravdu pro Českou republiku úspěšná léta. Ale časem nastoupila evoluce. Sibiřští husky u nás zůstali v hranicích standardu a jinde v Evropě se vydali cestou hledat v nich vyšší výkon a pomalu se blížili hranici, až ji v současnosti často překračují. A s tímto vývojem ubývalo úspěchů českých závodníků, kteří zůstali věni svým Sibiřským husky. I když i v současnosti jsou jezdci se Sibiřskými husky a ambicí zasáhnout do medailových umístění.

U kategorie aljašský malamut, grónský pes a samojed jsou umístění na medailových místech pravidelná již léta, tam se však nepotýkají s evolučním vývojem, spíše s postupným přechodem od samojedů a aljašských malamutů ke grónským psům.

Průnik do absolutní světové špičky v kategoriích otevřených se nám podařil až v posledních letech s přechodem na plemeno Evropský saňový pes a ohařovité typy závodních psů, jejichž původ je v norských chovech. Dlouhá léta jsme moc nevěřili, že by Norové mohli být v tomto směru úspěšnější než Aljaška. V roce 1998 se do Čech dovezlo asi patnáct evropských saňových psů, začal jejich rozvoj v Čechách a začala naše cesta mezi světovou elitou.

4. VÝVOJ

4.1 Vývoj závodů, především Mistrovství světa a Evropy

Nejdříve a nejvíce se rozšířil sprint (závody na krátké vzdálenosti). Zaměříme se na posledních 20 let, čili od dob, kdy se začal mushing rozvíjet jako sport.

Na rozdíl od Aljašky, kde se mushing jako „pracovní nástroj“ datuje od nepaměti a závodění se psím spřežením minimálně od dob zlaté horečky, v Evropě nastal opravdový rozvoj tohoto sportu teprve s dovezením psů severských plemen, jako romantický koníček, což nastalo přibližně začátkem 70. let 20. století. Sportovní aktivity se rozvíjely nejprve pod hlavičkami chovatelských klubů a krátce na to začaly vznikat samostatné sportovní organizace musherů.

Otevřená Evropské asociace sportu psích spřežení navázala úzký kontakt s Aljaškou a na americkou Mezinárodní asociaci sportu psích spřežení navázala nová Mezinárodní organizace sportu psích spřežení s cílem zastřešit všechny národní i mezinárodní organizace věnující se mushingu na celém světě. Což se, kromě Mezinárodní organizace pro čistokrevná plemena psích spřežení, podařilo a členy Mezinárodní organizace sportu psích spřežení jsou opravdu státy z celé zeměkoule. A když byla na světě světová organizace, začalo se velmi rychle jednat o uspořádání prvního mistrovství světa. Evropa byla tou dobou ještě stále ještě nezkušená, a proto po vzájemné dohodě mohla Evropa uspořádat první mistrovství světa, aby co nejvíce musherů vidělo reprezentanty USA a Kanady.

V roce 1990 Švýcaři v Sils-Silvaplana uspořádali první skutečné Mistrovství světa v historii. Američané byli výborní a vyhráli skoro všechno a spousta psů z vítězných spřežení zůstala v Evropě. Zde již mělo tehdejší Československo svoji reprezentaci. Ve složení Beverly Mašek s aljašskými husky, Láďa Ježek, Jirka Trnka a Jarda Komín se sibiřskými husky ve třídě 6-psů. Naši mládenci s čistými sibiřskými husky uzavírali výsledkovou listinu a Beverly se svými aljašskými husky byla sedmá. Z tohoto Mistrovství světa přijel do ČSSR první aljašský husky a to Chilli, kterého si přivezl Jirka Trnka.

Další Mistrovství světa v Evropě proběhlo v roce 1992 v Rakousku pod mamutím můstkem v Kulmu a pořadatelem bylo město Bad-Mittendorf a mezinárodní organizace sportu psích spřežení. Na tomto mistrovství startovali reprezentanti České republiky se spřeženími aljašských husky v kombinaci se sibiřskými husky a nekončili na konci startovního pole, i když k bedně bylo ještě stále dosti daleko. Od té doby se stali pravidelnými účastníky Mistrovství Evropy a Mistrovství světa. Tímto Mistrovstvím světa v roce 1992 se považuje vývoj Evropy v mushingu za ukončený a Evropa se začala Aljašce stávat rovnocenným partnerem. Přesto pokračoval ještě stále velký přísun psů z Aljašských chovů, protože přes všechnu snahu evropské chovy nebyly tak kvalitní. Seveřané (Norové, Švédové), asi protože je omezovala karanténa, neprošli vývojem přes severská plemena. Jejich vývoj ovlivnili ohaři a výběr vhodných psů (jednotlivců) z loveckých plemen. Postupně pak začali šlechtit speciální závodní saňové psy. Všichni ostatní evropští jezdci, kteří vyzkoušeli zapřáhnout ohaře, neuspěli. Neúspěchem končil i kontinentálně-evropský pokus křížení loveckých ohařů a sibiřských husky nebo aljašských husky.

V roce 1994 bylo pořádáno další Mistrovství světa na evropském kontinentu v Todtmoos. To byl začátek období, kdy v Evropě vyhrávali Evropané a na Aljašce Američané, a ti postupně přestali do Evropy jezdit. Evropané na Aljašku jezdili vždycky, mnoho se jich tam i odstěhovalo, ale postupně nastala doba, že začali Evropané (tedy hlavně seveřané) jezdit na Aljašku vyhrávat a to hlavně díky svým liniím ohařovitých saňových psů, tzv. „lončáků“. Sprinterská linie bez výrazné příměsi krve loveckých psů již dnes asi ani na Aljašce není dostatečně úspěšná.

To se zcela změnilo s nástupem loveckých psů. Po prvních náznacích dobrých výsledků v roce 2000, po historicky prvních medailích na Mistrovství Evropy v roce 2001, kdy jsme získali 1x zlatou a 1x bronzovou medaili a v juniorské kategorii 1x zlatá a 1x stříbrná. Po výborných výsledcích z Mistrovství světa v roce 2002 na suchu v Raveně jsme dokončili nástup mezi světovou elitu v širokém záběru. Bilance z Mistrovství světa 1x zlatá, 2x stříbrná a 3x bronzová medaile a řada dalších umístění v první desítce jsou skvělým vysvědčením naší dlouhodobé práce. Jediný náš zástupce na Mistrovství Evropy konaného v roce 2003 ve Finském Nurmes získal bronzovou medaili. Ovšem trvalo nám dlouho dopracovat se na tuto úroveň. Někteří dnešní šampioni z jiných zemí Evropy patřili mezi špičku již před deseti lety.

5. PLEMENA PSŮ

Nejprve, než se pustím do popisování závodů a celkového zápřahu, měli bychom si říci, jaká plemena psů se nejčastěji používají ve sportu psích spřežení. Já se již devět let věnuji chovu a zápřahu sibiřských husky. Již na základní škole mě z obrázků uchvátila tato rasa svým vzhledem a později i temperamentem. Věděla jsem, že je to pracovní plemeno, ale v té době jsem si to moc nedovedla představit. Až když jsme si ho pořídili, zjistili jsme, jakou velkou časovou náročnost a kolik pohybu potřebuje ke své spokojenosti. Věnuji mu tedy větší charakteristiku než ostatním plemenům.

5.1. Nejčastěji využívané

Sibiřský husky (viz příloha č. 2)

Historie

Sibiřský husky je pes kočovných Čukčů, jednoho z kmenů etnické skupiny Inuit z východní Sibíře. Používali ho k zápřahu do saní, k pasení sobů i jako hlídacího psa. Huskyové jsou výborní pracovní psi pro drsné podmínky Sibíře. Jsou tvrdí, dovedou vykonávat úkoly i v malých smečkách a docela rádi jsou dlouhé hodiny zaměstnáváni. Žili po staletí na Sibíři izolovaně, až s lovci kožešin se dostali do severní Ameriky (Taylor 1992, s. 168).

Povaha

Přátelský, mírný, ale temperamentní pracovní pes. Živě se zajímá o své okolí, je inteligentní, hravý a rychle se učí. Jako dospělý pes může být poněkud rezervovaný, není však agresivní vůči člověku, ani vůči jiným psům. Jako hlídací a strážní pes je absolutně nevhodný, jelikož je vrozeně mírumilovný a do bytu by pustil i zloděje. Díky své velké síle a vzhledu ze sebe dělá na svém teritoriu neohroženého psa. Takřka neštěká, umí ale pěkně výt. Ve své vlasti nebyl nijak hýčkáán, odjakživa se musel o sebe postarat sám, což vyžadovalo pořádnou dávku sebevědomí a svéhlavosti (Schleglová-Koflerová 2000, s. 10).

Tyto vlastnosti činí i dnes z huskyho, navzdory jeho učenlivosti, ne zcela snadno vychovatelného psa. Je schopný se rychle naučit povely potřebné ke sportu a ty, které jsou mu ku prospěchu, sedí s pamlskem v ruce. K tomu přistupuje i jeho běžecká a lovecká vášeň. Miluje život ve smečce a jen nerad zůstává sám. Odmala potřebuje systematickou výchovu plnou důslednosti, vytrvalosti a trpělivosti. Kromě toho musí mít ke spokojenému životu i spoustu pohybu a vhodné zaměstnání.

Vzhled

Osrstění – hustá podsada a rovné, měkké, středně dlouhé pesíky. Srst není cítit a kromě srsti na tlapkách nepotřebuje úpravu. Má částečnou samočisticí schopnost. Zbarvení je různé – černobílý, šedobílý, hnědobílý, bílý, zrzavý nebo s jednotlivými barevnými skvrnami na těle. Časté jsou neobvyklé odznaky na hlavě – maska. Hlava – klenutá lebka, zužující se přes zřetelný čelní sklon k čenichu. Mozkovna a nos jsou stejně dlouhé. Oči mandlového tvaru, šikmo posazené modré nebo hnědé v libovolném odstínu, často je jedno modré a jedno hnědé, může mít i barevně pŕlené oko. Uši středně velké, trojúhelníkovité, vně i zevnitř dobře osrstěné. Sedí vysoko a blízko u sebe. Pysky jsou černé těsně přiléhající. Čenich je černý, jatrový nebo růžový, barvou odpovídá barvě srsti. Tělo – hluboký hrudník a svalnatý rovný hřbet. Bedra jsou mírně klenutá. Ocas je dobře osrstěný, připomíná liščí oháňku. V klidu a při práci je svěšený, při zbystřené pozornosti je překlápěn na hřbet. Nohy – přední nohy jsou silné, rovné, zadní jsou rovnoběžné a svalnaté. Tlapky jsou sevřené, dobře osrstěné, oválné. Polštářky jsou silné, prsty jsou spojeny malou blánou (Taylor 1992, s. 169).

Sportovní výkonnost

Patří mezi čistokrevnými severskými psy za „plnokrevníka“. Jeho předností je lehký, plynulý a rychlý pohyb. Typická je určitá nezávislost na člověku. Důležitá je pracovní linie, ze které pes pochází. Z vyzkoušeného rodu můžeme očekávat vrozenou pracovitost. Mnohé chovy se ale bohužel soustředí na výstavní vlastnosti. Zvířata od takových chovatelů jsou pak sice efektní a vzhledná, ale po sportovní stránce méně hodnotná.

Zde platí stejně jako u aljašských husky, že dobrý původ není sice garancí výkonnosti, ale pravděpodobnost kvality je podstatně větší než u zvířat s horším nebo nevyzkoušeným původem. Pracovitost té které chovné linie není samosebou dána pouhou účastí psů na závodech nebo služným umístěním tam, kde je slabá konkurence, ale solidními výkony na dobře obsazených a náročných (mezinárodních) závodech. Pro psy, kteří jsou šlechtěni na vzhled, pro účely výstavní, se používá název „show dogs“ (Pečená 2000, s. 25). Mnohé z jejich tělesných znaků jsou v rozporu s požadavky závodního sportu, zejména sprintu. Vlivem jiných požadavků mají často také nedostatek temperamentu. Také není správné ani extrémní šlechtění opačným směrem, protože psi vyšlí z něho již nepřipomínají sibiřské husky. Kdo se chce věnovat vyloženě rychlostnímu ježdění, měl by raději zvolit plemeno aljašského huskyho.

Aljašský husky (viz příloha č. 3)

Jedná se o křížence vyšlechtěného v Kanadě a Americe s výhradním určením pro saňový sport. Základem tohoto šlechtění je indiánský vesnický pes a dále různí psi zvyšující výkonnost, jako například ohaři, chrti a jiní. Typická je pro něj maximální chuť do práce, odolnost, dobrá konstituce. Vzhled je zcela nepodstatný, proto jsou psi hodně rozdílní, pouze ve stavbě těla se sobě navzájem podobají. Existují dva typy: dlouhotrat'ový – silnější a těžší a sprintový – lehčí, rychlejší. V Evropě i Americe je to nyní nejpočetnější a nejúspěšněji zastoupená skupina psů na tratích závodů (Pečená 2000, s. 27). Není plemenem ve smyslu čistokrevného chovu v rámci Mezinárodní kynologické federace. Každý jednotlivý chov na americkém kontinentě se vyznačuje specifickými vlastnostmi psů, jež jej charakterizují. Chov se provádí bez omezování čímkoli jiným než výkonem, takže se párují chovaná zvířata, která jsou co nejzdatnější v zápřahu a dobře spolu harmonizující z genetického hlediska. U nás dnes již vidíme na tratích psy s původem, kvalitou odpovídající kvalitě psů v zahraničí. Tito psy jsou importováni buď přímo z Ameriky, nebo odtud přišli přes Rakousko či Německo. Aljašský husky je dobře ovladatelný na rozdíl od sibiřského huskyho. Po práci v zápřahu bývá přímo posedlý, tehdy často končí jeho ovladatelnost. Hodí se jen pro toho, kdo se sportem psích spřežení hodlá vážně zabývat.

Aljašský malamut (viz příloha č. 4)

Je nejsilnější, největší a nejmohutnější ze severských psů. Působí impozantním dojmem. Povahou je to silná osobnost, hodí se pro člověka silné ruky, který si s ním poradí i fyzicky. Schopnosti k tahu mívá vrozené, samozřejmě, že to není žádný typický sprinter. Na závodech se zařazuje do kategorie 2. (viz kapitola závodní kategorie). Hodně se využívá jako jednotlivý pes v rekreačním sportu. Výhodou je kromě klidné povahy a síly i hustá srst, umožňující přespání na sněhu. České chovy jsou v Evropě ceněné pro dobré pracovní vlastnosti (Pečená 2000, s. 24). Aljaští malamuti jsou také vhodné k provozování weigth-pullingu (soutěže v tahu – vozík na kolejnicích naložený zvyšující se hmotností).

Samojed (viz příloha č. 5)

Na první pohled je přitažlivý svým přívětivým, veselým, ale též velmi líbivým a efektním vzhledem. Ze severských psů je nejméně specializovaný na tah, to znamená, že málokterý samojed bude tak dravý do práce jako jiní psi, ale zato je z nich nejposlušnější a nejvšestrannější (Pečená 2000, s. 25). Na závodech startuje ve stejné kategorii jako aljašský malamut. Hodí se dobře pro sport bez přílišných nároků na rychlost, je výborným společníkem při rekreačním sportování a turistice. Jeho hustá srst dobře chrání před chladem v zimním období. Pro svou strukturu nemá sklon přimrzat, ale potřebuje péči, aby zůstala sněhobílá. V České republice můžeme na závodech vidět startovat hned několik spřežení složených ze samojedů.

Grónský pes (viz příloha č. 6)

Grónský pes má velice podobný sportovní výkon jako aljašský malamut, jen postavou je trochu drobnější. Má pověst povahově drsnějšího a tvrdšího psa, dokáže si velmi důrazně prosazovat postavení ve smečce. Musher, který si vybere toto plemeno, ho musí perfektně zvládnout, neboť svojí agresivnější povahou vůči jiným psům by mohl vzniknout konflikt při předjíždění na trati závodu. Jsou to odolní a tvrdí tahouni. Na závodech se řadí do kategorie společně se samojedy a aljašskými malamuty (Pečená 2000, s. 24). U nás i jinde ve světě je těchto psů natolik málo, že spřežení z nich sestavená jsou s výjimkou a raritou. V České republice můžeme vidět pouze jedno spřežení tvořené šesti grónskými psy.

Český horský pes (viz příloha č. 7)

Je nově vyšlechtěné plemeno, určené jak pro tažný sport, tak pro běžný výcvik. Vzniklo v základě z křížence z Aljašky a čuvače. Povahou je to pes odpovídající své velikosti a mohutnosti – tedy spíše klidšas a dobrák. Jen někdy se v něm probudí čuvašské hlídací sklony, a pak je nutno je ukáznit. Na závodech soutěží v kategorii s grónskými psy, samojedy a aljašskými malamuty. Pro jeho velkou počáteční sílu je výborným partnerem pro toho, kdo je fyzicky zdatný. Nejvíce práce odvede na začátku závodu, na rozdíl do sibiřského huskyho, který si dokáže sílu rozložit do celé délky trati. I když se jedná o rasu, díky kterému vznikl sport psích spřežení v České republice, již byl bohužel do jisté míry vytlačen rychlejšími plemeny (Pečená 2000, s. 28). Osobně znám dva mushery, kteří na závodech zapřahají spřežení českých horských psů.

Evropský saňový pes (viz příloha č. 8)

Evropský saňový pes pochází z Norska, kde byl také poprvé představen na závodech. Byl vyšlechtěn z německého krátkosrstého ohaře, pointera a greyhouna. Postupně byli přikříženi i aljašský husky, aljašský malamut či sibiřský husky. Každý pes je téměř originál a skrývá v sobě jinou krev. Díky pointrům mají evropští saňoví psi výborný čich a povahu, po aljašském husky zdělili sílu a po greyhoundovi zase rychlost. Definice tohoto plemene je proto poněkud obtížná. Za evropského saňového psa se považuje tažný pes, který má v sobě alespoň 50% z německého krátkosrstého ohaře nebo pointera. Nejvíce rozšířen je samozřejmě v zemi svého původu.

Ohař (viz příloha č. 9)

Němečtí krátkosrstí ohaři a Angličtí pointři nejsou u nás tak typičtí, ale ve Skandinávii se již léta velmi úspěšně používají (Pečená 2000, s. 28). Ohaři mají vzhledem ke své pracovitosti, stavbě těla, vrozenému nádhernému osvalení a inteligenci obrovské předpoklady pro třídy Skijöring (viz kapitola závodní kategorie). Zaujímají zcela bezkonkurenční umístění na velkých evropských závodech ve sprintových tratích. Podobné vlohy by měli mít i dobrmani, zde by ale bylo třeba psy dokonale zvládnout v oblasti povahy (problémy s možným výskytem agresivity u některých zvířat). Ohařoví psi se na závodech vyskytují v individuálních kategoriích. Velkých spřežení moc není kvůli své velké rychlosti. Díky své velké rychlosti, která se může stát nebezpečnou pro mushera, je minimum spřežení. Nejznámější musherem je Dáša Nešněrová se svým čtyřspřežím.

5.2. Méně vyskytující se rasy

Kanadský eskymácký pes

Je ztělesněním skromného, velmi tvrdě pracujícího psa. Toto plemeno bylo zachráněno těsně před vyhynutím a ještě dnes je jeho příslušníků velice málo. Typem a povahou zhruba odpovídá svému předchůdci, který je ostatně rovněž produktem šlechtění Inuity (Eskymáky). Jeho povaha je ještě o něco obtížněji zvládnutelná, patří proto do rukou jen zkušenému kynologovi. Pro své vyhraněné smečkové chování se nehodí pro dítě (Pečená 2000, s. 24).

Lajka

Jsou podstatně drobnější než samojedi a grónští psi. Zejména lajky ze severovýchodu, které se dodnes v severských oblastech Ruska zapřahají, a to v několika místních typech. K nám se o jejím využití bohužel mnoho zpráv nedostává, ale je jisté, že zde stále slouží jako denní pomocník (Pečená 2000, s. 25). Závody se sice v těchto oblastech také konají, ale jejich rozsah a pravidla se liší od americko-evropských závodů. U nás se zatím ke sportu nepoužívají, ale jsou rozšířeny lajky lovecké.

Československý vlčák

Je rovněž novým plemenem. Vznikl křížením německého ovčáka a evropského vlka. Jeho předností je velká vytrvalost, především v klusu. Kdyby se zapřáhlo více těchto psů, měli by být teoreticky neporazitelní při dlouhých závodech. Bohužel, je dnes oproti dřívější době na tratích vidíme sporadicky. Někteří jedinci po vlčích předcích zdělili trochu plachosti, s níž si musí majitel poradit. Jinak to jsou nenároční psi získávající si své majitele hlavně přírodním vzhledem (Pečená 2000, s. 29).

Akita inu

Není v pravém slova smyslu saňový pes, jako byli předchozí plemena, která jsem popsala. V Japonsku se ale zapřahá, byť ne pro závodní činnost. Protože zástupců tohoto plemene u nás přibývá, stálo by za pokus vyzkoušet jeho schopnosti v zápřahu. Vzhledem ke své postavě asi nebude typickým psem na sprintové tratě, ale spíše by se měl osvědčit na delších tratích nebo při weight-pulling (Pečená 2000, s. 28).

Nelze jednoznačně říci, že jiné rasy nelze na sport psích spřežení využít. Důležité je navyknout psa na postroj a tahání. Na závody se tedy můžete přihlásit s jakýmkoliv plemenem, které ovládá základní povely důležité na absolvování trasy. Zním i jedno spřežení složené z českých fousků.

6. TYPY ZÁVODŮ

V České republice lze rozlišit tři typy závodů lišících se od sebe svou délkou, náročností a podmínkami účasti. Jedná-li se o závody na suchu či na sněhu, vzdálenost v jednotlivých typech se bude od sebe lišit. Jedná se o sprintové, midové a longové. V České republice se jezdí ještě dva atypické závody, které nesmí svou náročností ohrozit zdraví psů. U sprintových a midových závodů je minimální věk mushera 13 let a stáří psa 12 měsíců, longy můžeme absolvovat po dovršení 18. roku věku a se psy staršími 18 měsíců. V případě zájmu mladšího závodníka musí mít podepsaný souhlas zákonného zástupce a povolení organizátora (Závodní řád 2011). Věk psů je stanovený bez výjimky.

6.1. Sprintové závody

Půjde-li o závody na suchu, bude délka trati 5 – 8 km s výjimkou kategorie Canicross, kde se může jednat o vzdálenost 1,5 – 8 km. V závodech na sněhu je trať dlouhá 8 – 25 km (Soutěžní řád IX. 2010). Sprintové závody nepodléhají žádné povinné výbavě, kterou musí závodní tým vést, nicméně výstroj psů a přepravní prostředek musí být v pořádku. Což znamená hlavně funkční brzdny systém, nepoškozené šňůry a postroje. Jak už vyplývá z názvu, nejdůležitější je rychlost, nicméně musí být přizpůsobená nejpomalejšímu članku v týmu, aby nedošlo ke zranění, ať již psů či mushera – v případě nezvládnutí jízdy, přece jenom je zodpovědný za celý svůj tým.

6.2. Midové závody

Jedná se o středně dlouhé tratě. Především na vzdálenost 30 km a více bez zátěže. Jedná-li se o závod na suchu, je povinný servisní bod mezi 40 až 50% délky trati (Soutěžní řád IX. 2010). Mezi mushery je označován za „občerstvovací stanici“ sloužící především v případě potřeby k odložení psa během závodu. Jedná se o jediné místo, kde můžeme z jakéhokoli důvodu předat psa organizátorovi s vědomím, že se v pořádku dostane do rukou doghandlera – pomocníka.

Na zimních závodech může organizátor stanovit i povinnou výbavu. Zpravidla se jedná o náhradní kompletní šňůry podle velikosti spřežení, postroj, obojek a vak na transport zraněného či vyčerpaného psa.

Sprintové a midové závody se jezdí dvoukolově. V České republice to bývá sobota a neděle. Výsledky z prvního a druhého kola se sčítají. Vyhlášení výsledků je tedy možné po absolvování celé trati v obou kolech se stejným spřežením a musherem. U nás není možná výměna psů během závodních dnů.

6.3. Longové závody

Jsou nejdelší a nejnáročnější typ závodů, jenž se jezdí pouze na sněhu. Délka závodu je 45 km a více se zátěží a povinnou výbavou. Zátěž je určena pořadatelem, nesmí přesáhnout maximální váhu 8kg/1 psa (Soutěžní řád IX. 2010). Mezi povinnou výbavu patří: botičky pro psy – 4 ks na psa, krmivo – 1 krmná dávka na psa při dojezdu do cíle, náhradní postroje, obojky, šňůry velikosti spřežení, misky, lékárnička, vaříč, hrnec, stake out, jídlo pro mushera, náhradní kompletní oblečení, stan nebo celta, karimatka, spacák, orientační pomůcky – mapa, kompas, GPS, osobní doklady, čelovka, náhradní baterie, vázací šňůra, vak s přepravním místem pro psa, pro ohňovité psy oblečky (viz příloha č. 26). Povinná výbava slouží k přežití v přírodě, v případě ztracení.

Longy se jezdí v několika etapách s jedním povinným bivakem – přespání na sněhu bez pomoci doghandlerů. Bivak je umístěn tak, aby si závodníci museli vést vše potřebné s sebou (viz příloha č. 26). Po opuštění místa táboření, nesmí zůstat ani stopy. Všechny odpadky si tým odváží na určené místo. Nejznámější v České republice je Šediváčkův long. Jedná se o čtyřetapový závod psích spřežení na 240 km po hřebenech Orlických hor s jedním povinným bivakem je Mistrovstvím ČR v longu a je extrémní jak délkou, tak i převýšením. Spřežení při absolvování všech etap nastoupají více než 7000 metrů. Jde o nejdelší závod v ČR a jeden z nejtěžších v Evropě. Od roku 2002 je jedním ze série čtyř extrémních závodů psích spřežení o titul Iron Sled Dog Men (Šediváčkův long 2012). Ostatní tři prestižní závody se jedou v alpských zemích. V roce 2012 jsem se svým spřežením titul získala.

Při nepříznivých povětrnostních podmínkách je možno zkrátit trať midových a longových závodů max. o 20%. Délka trati jednoho kola nebo etapy nesmí klesnout pod 27 km. Pokud dosáhne 1 kolo, nebo etapa v jakémkoliv závodě vzdálenost větší než 50 km musí pořadatel zřídit minimálně jeden kontrolní bod, který je doporučen umístit ve druhé polovině trati, mezi 50- 65% délky trati (Soutěžní řád IX. 2010).

6.4. Třídy závodů

V České republice jsou závody v termínovaném kalendáři Svazu sportu psích spřežení rozděleny do tříd podle jejich významnosti a úrovně. Termínový kalendář obsahuje seznam všech schválených závodů psích spřežení v dané sezoně, které se budou pořádat podle závodního a soutěžního řádu území České republiky. Jedná se o třídy:

Závody I. třídy - jsou závody Mistrovství republiky, buď jednorázové, nebo závody zařazené do seriálu Mistrovství republiky. Může je pořádat pouze pořadatel, který již pořádal alespoň závody II. třídy a splnil podmínky pro organizátora závodů I. třídy. Musí splnit podmínky vždy pro každý typ závodu a každé místo závodu zvlášť, pokud mu sportovní technická komise neudělí výjimku (Soutěžní řád VII. 2010).

Závody II. třídy - jsou závody, které kandidují na zařazení mezi závody I. třídy. Pořádá je pořadatel, který dosud nepořádal stejný typ závodu II. třídy, nebo pořádal závod II. třídy, ale nesplnil podmínky pro organizaci závodů I. třídy. Dále sportovní technická komise rozhodla o prověrce pořadatele nebo trati tam, kde již byly podmínky splněny, ale v minulém ročníku se při organizaci projeví rozpory se závodním řádem a sportovním řádem. Nebo je pořádá pořadatel, který v minulých dvou letech žádný závod v daném místě nepořádal (Soutěžní řád VII. 2010).

Závody III. třídy - jsou to všechny ostatní závody (včetně nových), kterým se nepovedlo získat I. nebo II. třídu (nebo o ni organizátoři neusilovali). Mohou být i charakteru oblastního, propagačního nebo jiného (Soutěžní řád VII. 2010).

Závody I. a II. třídy mohou být jen na sněhu, závody na suchu jsou vždy zařazeny do III. třídy kromě závodů na suchu vyhlášených jako Mistrovství České republiky (Soutěžní řád VII. 2010).

V České republice se nejčastěji jezdí závody III. třídy, neboť v poslední době ubývají dny se sněhovou pokrývkou. Každý rok je pořádáno Mistrovství republiky na suchu a sněhu. Naše smečka se doposud pokaždé účastnila většiny závodů všech tříd.

7. ZÁVODNÍ KATEGORIE

Žádný závod psích spřežení v Evropě by se neobešel bez kategorií. Jiné je to na Aljašce. Kategorie jsou rozděleny podle druhu závodů buď na suchu, nebo na sněhu, délky trati, počtu psů a výkonnosti plemene.

Dle Soutěžního řádu (2010) na suchu mezi sprintové kategorie patří:

- A, A1, A2 Tým tvořený pěti až osmi psy
- C, C1, C2 Tým se dvěma až čtyřmi psy
- CCM, CCW Canicross (běh) s jedním psem, rozdělen na muže (M) a ženy (W)
- BkjM, BkjW Bikejoring (kolo) s jedním psem, rozdělen na muže (M) a ženy (W)
- Sc1, Sc1.1 Scooter 1(koloběžka) s jedním psem
- Sc2 Scooter 2 se dvěma psy

Midové kategorie na suchu:

- MU, MU1 Tým s neomezeným počtem psů
- MB, MB1, MB2 Tým do šesti psů
- MBkj1 Bikejoring (kolo) s jedním psem
- MSc2 Scooter 2 (koloběžka) s jedním až dvěma psy

Sprintové kategorie na sněhu:

- U, U1 Tým s neomezeným počtem psů
- A, A1 Tým do osmi psů
- B, B1, B2 Tým do šesti psů

C, C1, C2	Tým do čtyř psů
Skj1M, Skj1W	Skijoring 1 (běžkař) s jedním psem, rozdělen na muže (M) a ženy (W)
Skj2M, Skj2W	Skijoring 2 se dvěma psy, rozdělen na muže (M) a ženy (W)

Midové kategorie na sněhu:

MU, MU1	Tým s neomezeným počtem psů
MB, MB1, MB2	Tým do šesti psů
MP	Pulka (běžkař s malými saněmi) s jedním až čtyřmi psy
MSkj2	Skijoring 2 s jedním až dvěma psy

Longové kategorie na sněhu:

LU, LU1	(LTO) Tým s neomezeným počtem psů
LA1 (LT2)	Tým do osmi psů
LC1 (LT1)	Tým do čtyř psů
LP	Pulka s jedním až čtyřmi psy

První písmeno bez čísla odpovídá otevřené kategorii tedy pro všechna plemena bez průkazu původu (A, C, MU, LU). Číslo 1 za písmenem je pro plemeno sibiřský husky (A1, C1, MU1, LU1). Pro ostatní severská plemena (aljašský malamut, grónský pes, samojed a český horský pes) je číslo 2 (A2, C2, MB2). V rámci závodu může pořadatel otevřít turistickou kategorii pro příchozí, která nemusí být organizovaná podle soutěžního řádu a u níž se neprovádí vyhlásování vítězů. Účastníci této kategorie nesmějí překážet ostatním závodníkům.

8. VYBAVENÍ POTŘEBNÉ K MUSHINGU

Vybavení můžeme rozdělit do dvou pomyslných kategorií. První je výstroj psů, neboli věci, které jsou výhradně určeny jenom pro jejich potřebu. Tím jsou obojky, postroje a tažné šňůry. Druhou kategorií jsou prostředky k zápřahu, používané musherem.

8.1. Výstroj psů

Obojky

U saňových psů se používají polostahovací obojky šité ze stejného materiálu jako postroje, na rozdíl od ostatních plemen, kde můžeme vidět kožené nebo stahovací řetězové (viz příloha č. 10). Polostahovací obojky umožňují psy lépe ovládat, hlavně při vodění na start, a zároveň se na nich psi nemohou uškrtit, v případě, že by ve spřežení přestali táhnout a nechali se vláčet na krční šňůře, ke které jsou v zápřahu připnuti. Dojde pouze k částečnému utažení a tím se pes nemůže vyvlíknout a ohrozit tak plynulou práci celého spřežení. Délku mohou mít nastavitelnou pomocí přezky, přičemž dáváme přednost kovové přezce. Očko, na něž psa připínáme, má být velké, aby se pohodlně bralo v rukavicích, zároveň, ale nesmí psa obtěžovat. Výjimku zahrnují psi s převislýma ušima (ohaři a jim podobní), kde ve velkých mrazech mohou příliš velká oka obojků způsobovat na koncích uší omrzliny (Pečená 2000, s. 37). Také fenám majícím štěňata tento druh obojků nedáváme, aby nedošlo ke zranění nebo uškrcení mlád'at.

Postroje (viz příloha č. 10)

Tvoří nedílnou součást sportu psích spřežení. Bez postrojů nelze mushing provozovat. Jsou šité z lehce pratelných, elastických, odolných a dobře zpracovatelných popruhů z umělých vláken v šířce 2,5 – 3 cm pro huskyho, eventuálně poněkud širších pro větší plemena nebo pro účely weight-pulling. V partiích, kde se postroj dotýká v tahu nejexponovanějších míst těla psa, je postroj důkladně vypořádán umělou kožešinou, neoprenem nebo jiným nesmáčivým materiálem (Pečená 2000, s. 32).

Látky podobné neoprenu doporučují na postroje pro túry nebo delší tratě, protože nezůstávají mokré. Mokrý postroj by mohl vést k zapařeninám až odřeninám v podpaží, a tím znemožnění další účasti v záprahu, do doby zahojení. Postroj se zásadně šije nebo kupuje na míru. Při koupi se zaměřujeme na obvod krku v místě obojku, délku trupu od kohoutku ke kořeni ocasu a plemeno, či typ psa. Je důležité, aby pasoval akorát (viz příloha č. 11). Nesmí být příliš dlouhý, volný a utažený hlavně v oblasti krku. V případě výskytu některé z vyjmenovaných chyb je znemožněn pohyb psa, snižuje jeho výkon a trýzní ho. Abychom předešli špatnému výběru, je nutné postroj vyzkoušet přímo na psovi za pomoci dvou lidí. Jeden drží pevně obojek a druhý tahá za zadní část tak, aby vzniklo natažení podobné při záprahu. Všechny konce nastříhaných popruhů se začišťují ožehnutím nad plamenem. K připnutí postroje na karabinku slouží očko (smyčka) z pevné šňůry, převážně horolezecké, dlouhé natolik, aby bylo možno měnit jeho velikost, například při spráhání nestejně velkých (dlouhých) psů do páru.

Na sprintových závodech se můžeme setkat i s malým postrojem zvaným vycházkový. Jedná se o typ, který končí v první polovině žeber. Musheři, kteří používají krátký postroj, jsou názoru, že psi nejsou tolik omezováni jako ve velkém závodním postroji. Nejvíce se používá na dogtreking – chůze se psem.

Tažné šňůry

U spřežení rozeznáváme tři způsoby zapřahání.

1. Nome styl (v párech za sebou) nazýváme starý indiánský způsob zapřaháním, které je pro závodní tratě Ameriky i Evropy ve všech kategoriích. Jeho značnou výhodou je dobrá ovladatelnost spřežení pomocí leaderů (vůdčích psů) a přesnost formace. Označení psů v záprahu (viz příloha č. 12).

2. Tandem je způsob, při němž jsou psi v postraňcích jednotlivě v řadě za sebou před saněmi anebo v ojích (tyčích). Na závodech se používá pouze v kategorii Pulka (viz příloha č. 13). Zaručuje, tak lepší bezpečnost psa, jenž je doprovázen lyžařem. Při zapřahání jde šňůra od tyčí (při použití chomoutu) nebo od konce postroje (speciální druh) horem přes pulku (Pečená 2000, s. 37).

Na jejím konci prochází očkem antény a vede k oku nebo karabině na sedátku lyžaře (viz příloha č. 13). Celková délka, vychází z délky trupu psa, tyčí a její stanovení je na musherovi. Vhodné je vložit do ní pružící část, nejčastěji z gumového lana.

3. Do vějíře (Fan-hitch) zapřahají Inuité (Eskymáci). Umožňuje lepší a samostatnější pohyblivost jednotlivých psů (viz příloha č. 14). Větší plocha, již rozprostřené spřežení zaujímá, také do jisté míry zabraňuje propadání do ledu a usnadňuje záchranu těch, kteří se přece jen propadli. Na závodech v České republice se nepoužívá, protože spřežení je příliš široké a hůře se ovládá (Pečená 2000, s. 38).

U Nome stylu se šňůra upíná důkladnou, nejlépe horolezeckou karabinou do oka úvazu. Součástí je pružná gumová část neboli amortizér, který slouží k lepšímu ovládní, odpružení šňůr a tím i k šetření psů. Pro rychlá spřežení tvořená převážně aljašskými husky se dělají delší zadové a přední kratší.

Materiál na výrobu se používá duté pletené polypropylenové nebo polyetylenové lano, u nás někdy v prodeji pod názvem „plovoucí šňůra“ pro windsurfing. K zapřahání nezkušených nebo velmi do práce dravých psů se dobře osvědčila ocelová lanka potažená PVC. Duté šňůry se spojují pevným a pečlivým vplétáním tak, aby vzniklo co nejméně nerovností, které vadí při rozmotávání, tedy podle možnosti ne svazováním uzly. Hlavní část bývá silnější o průměru cca 1 cm, odbočky mohou, ale nemusí být zhotoveny ze slabšího materiálu s průměrem 7-8 mm (Pečená 2000, s. 37). Jednotlivé části se spojují pomocí ambulantního či liščího uzle, tak aby se dala měnit délka spřežení (z osmi na šest psů), nebo nahradit poškozené části. Označení jednotlivých částí šňůr (viz příloha č. 15).

Důležitá je kvalita karabin. K saním patří horolezecká, na krční šňůry a spojky asi šesticentimetrová čepová a na zadové ještě trochu větší, robustnější čepová karabina. Jiné druhy karabin jsou málo odolné nebo se s nimi špatně manipuluje. Na mezinárodních závodech je zakázáno užívání tzv. hasičských karabinek, protože mohou zranit psa. Ideální jsou vyrobené z bronzu, protože nezamrzají. V dnešní době se začínají využívat plastové, ale pouze ke krčním šňůrám a to z toho důvodu, kdyby se na trati závodu něco stalo, například uteklo spřežení a narazilo do stromu či jiné překážky, se karabiny utrhli a psům se nic nestalo.

8.2. Převravní prostředky

Tvoří nedílnou součást sportu psích spřežení. Podle druhu převravního prostředku a počtu psů vybíráme závodní kategorii. Při závodech na suchu jsou používány koloběžky, kola, káry. Následně na sněhu běžky a saně.

Koloběžky (Scooter)

Na závodech nesou označení Scooter. Jedná se o terénní nikoliv silniční koloběžku s širšími pneumatikami (příloha č. 16). Výška řídítek a střední části od země je různá a odpovídá individuálním potřebám mushera. Nízká řídítka mohou způsobit bolesti zas a krční páteře. Výhodou je menší odpor vzduchu při sprintových závodech. V náročném lesním terénu u koloběžky s nízkým středem dochází k drhnutí o vyčnívající kořeny či jinou nerovnost povrchu a tím zvyšuje riziko pádu. Oproti tomu vysoký střed je náročný na odraz. Ke koloběžce zapřaháme jednoho až dva psy. Při tréninkách můžeme s její pomocí natrénovat povely vůdčích psů. Kdo nemá koloběžku, použije kolo.

Kola

Závodní kategorie s jezdcem na kole se nazývá Bikejoring. Pro sport psích spřežení se využívá klasické horské kolo bez speciálních úprav. Důležité jsou funkční brzdy a širší plášť do terénu. V České republice se zapřahá pouze jeden pes, v Rakousku a ostatních státech jeden až dva. Závodník nesmí jet vedle psa nebo před ním. V tréninkovém procesu slouží k vycvičení povelů vůdčích psů obdobně jako koloběžka.

Káry

Káry lze rozdělit na dva typy. Tříkolové, tzv. tříkolky, které se používají pro záprah maximálně čtyř psů (příloha č. 17). Přední kolo bývá zpravidla větší než ostatní, říditka jsou ve výši pasu. Brzda bývá nášlapná na pravou nohu. Náročnější závodníci ji mívají i na říditkách. U tříkolek se nesetkáme s ruční brzdou, která u kár slouží k zastavení spřežení a možnost jejího opuštění. Hlavní problém nastává v případě zamotání psů či jiných neočekávaných situacích na trati, kdy závodník nemůže slézt, aniž by hrozilo ujetí spřežení.

Druhým typem jsou káry, které mají čtyři kola. Rozlišujeme závodní a tréninkové káry. Závodní jsou lehčí, váží přibližně 45 kg, mají tenčí kola a pneumatiky (příloha č. 18). Doporučený počet psů je šest až osm, záleží na plemeni a na terénu. Tréninkové kára má okolo 90 kg, silnější konstrukci, větší kola a široké pneumatiky z důvodu náročných tratí a větší zátěže, která se přidává, aby mohlo dojít k natrénování síly (příloha č. 19). U osmi a více zapřahovaných psů se používá i na závodech a to z důvodu bezpečnosti jak psů tak mushera. Na mnohých tratích by mohlo dojít k převrácení a následnému zranění.

Musheři kteří zapřahají více psů převážně aljašské husky nebo aljašské malamuty používají k tréninku také čtyřkolky. Převážně jezdí bez motoru. V případě potíží ho použijí, a tím dojde k odlehčení zátěže. Jedná si i o jaké si pohodlí jezdce, jelikož si může sednout, což na káře nemůže.

Běžky

Jezdec s jedním nebo dvěma psy na běžkách je označován za kategorii Skijoring. K získání větší rychlosti se používají běžecké vosky. Stejně jako u kola pes musí běžet vždy před jezdcem i v případě sjezdů.

Saně

Rozlišujeme tři druhy saní. Lehké sprintové, midové, které jsou v podstatě stejné jenom těžší, a tobogan pro longové tratě (viz příloha č. 20). V dnešní době existují saně dvojího typu podle materiálu, ze kterého jsou vyráběny a to kovové, většinou vyráběné z duralu a dalších materiálů a klasické dřevěné. První typ je lehčí, skladnější pro přepravu a lépe ovladatelný, nicméně poněkud dražší. Je odlišná i technika jízdy. Druhý typ se vyrábí z ohýbaného jasanového nebo javorového dřeva, zřídka též z břízy nebo dubu. Ty nejlepší z dřevěných saní jsou sestaveny z částí zhotovených slepováním dýh. U obou saní musí být vše podřízeno jejich pevnosti, odolnosti a stabilitě, zároveň také elasticitě a poddajnosti, to vše při zachování co nejnižší hmotnosti. Jednotlivé části jsou spojovány výhradně vázáním a čepováním. Šrouby se na saních téměř nevyskytují, kromě připevnění brzdy a úložné části. K vázání se používá nylonová či silonová šňůrka (Pečená 2000, s. 42). Saně musí být opatřeny brzdou a „dečkou“, což je široký gumový pruh se vzorkem na spodní straně, jenž slouží k přibrzdování. U tobogánů se na spodní straně nachází ložná plocha z kluzké a odolné umělé hmoty.

9. ORGANIZACE ZÁVODŮ

Žádný sport by se neobešel bez organizace a stejně tomu je i u mushingu. Hlavními úkoly organizátora jsou: získání povolení k pořádání závodu a ohlásit závod na příslušných úřadech a institucích – orgán státní veterinární správy, obecní úřad a vlastníci pozemků (soutěžní řád XIII 2010). Zapsání doby konání do termínového kalendáře svazu sportu psích spřežení. Technické zabezpečení trati a ostatních prostor, které jsou součástí závodu – místo pro mushery, stake outy (uvaziště psů) a zónu pro diváky. Dále stanoví propozice závodu, které jsou v souladu s platnými řády a obsahují datum, místo, druh a typ závodu, kategorie, délka trati, výše startovního, uzávěrku přihlášek, kontaktní adresu, čas prezentace a musher meetingu (podání základní informací o trati), časy startu. Také musí stanovit uzávěrku přihlášek a výši startovního. Po celou dobu závodu je povinen zajistit dodržování závodního a soutěžního řádu a řádu na ochranu zvířat. Zajistit dvojí časomíru, hlavní a záložní. V případě konání Mistrovství provádí namátkovou kontrolou psů, přechtením čipů.

Všichni musheři musí mít licenci – DID. Pro získání licence absolvují testy, kde prokazují, že se seznámili se závodním a soutěžním řádem a řádem na ochranu zvířat. Nedílnou součástí je mít registrovaný závodní tým (RZT) a být členem závodního klubu. Při prezentaci jsou závodníci povinni poskytnout oba dva údaje.

Každé závody musí mít své funkcionáře, které zajišťuje organizátor. Na závodech III. třídy může dojít ke spojení funkcí kromě veterináře. Dle Soutěžního řádu 2010 se zřizují funkce:

- technický delegát, jenž odhlíží na regulérnost závodu a dodržování závodního a soutěžního řádu.
- ředitel závodu nese odpovědnost za celý průběh závodu.
- hlavní rozhodčí je pak zodpovědný za všechny rozhodčí na trati, především za startéry, časomíru a dojezd v cíli.

- traťový komisař je zodpovědný za přípravu tratí, značení nebezpečných míst a kontrol na trati
- veterinář provádí veterinární prohlídky před startem, kontroluje zdravotní stav psů a provádí identifikaci.

9.1. Ustájení a transport psů

K řádnému průběhu závodů patří i ustájení a transport psů. Vše musí být v souladu s řádem na ochranu zvířat, nic se nesmí zanedbat a podcenit. Ustájení psů během dne na závodě se uskutečňuje pomocí stake outů, řetězů, na nichž jsou psi uvázáni (příloha č. 21). V noci a přes den k odpočinku a celistvému spánku slouží boxy, nebo zvláště pro přepravu upravený prostor automobilu. Přepravní box by neměl být příliš malý, aby pes mohl zaujmout odpovídající přirozenou polohu ani příliš velký, aby se mohl vzepřít o stěny případně o strop a nemusel při jízdě balancovat a vysilovat se. Velikost zmírňuje nebezpečí v případě prudkého zabrzdění nebo havárii. Doporučené rozměry jsou: šířka – 2,5x šířka hrudníku, výška - kohoutková výška psa + 15%, délka – délka psa od kohoutku ke kořeni ocasu +30%. Tyto rozměry umožní pohodlné vystoupení a nastoupení, ležení a otočení psa (Řád na ochranu zvířat čl. 7).

K venčení dochází v intervalech maximálně po 4 hodinách tak, aby nedocházelo k vyměšování dovnitř. Psi nesmějí zůstat bez dozoru mushera nebo jeho pomocníka a přes noc zůstat venku. Noční klid se dodržuje od 22:30 do 6:00.

K přepravě psů do prostoru závodů slouží osobní automobily se speciálním odděleným přívěsem s jednotlivými boxy, nebo karavany s vestavěným prostorem pro psy se zajištěným větráním (viz příloha č. 22). Vše musí být v souladu se zákonem č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou č. 193/2004 Sb., o ochraně zvířat při přepravě. V případě přepravy psů pouze v automobilu bez přívěsu, musí být zabezpečeni proti úniku a následnému ovlivňování řidiče během jízdy a před povětrnostními vlivy. Dle řádu ochrany zvířat při závodech psích spřežení 2006 se mohou psi přepravovat jediné tehdy, pokud jejich tělesný stav plánovanou přepravu dovoluje. Během nakládání a vykládání musí být se psy zacházeno šetrně.

9.2. Pravidla a chování na trati

Jako každý sport tak i mushing má svá pravidla. Úkolem organizátora je zajistit správné značení trati. Závodník je povinen projet celou délkou trati podle značení. Podle závodního řádu 2011 je trať označována následovně:

- odbočení vlevo = červený terč na levé straně tratě,
- odbočení vpravo = červený terč na pravé straně tratě,
- rovně = modrý terč na jedné straně (libovolné) tratě,
- pozor = žlutý terč,
- konec startovní zóny = terče po obou stranách tratě min. 30 m od startovní čáry,
- zóna se zrušeným právem předjíždění = 800 (150) m před cílem tabule s nápisem „800“ („150“)

Terče mohou mít libovolný tvar. Nejčastěji se používá kruh, nebo čtverec o průměru minimálně 20 cm. Značení musí být dobře viditelné, umístěné před zatáčkou, či nebezpečí a v případě odbočení umístěn modrý terč potvrzující správnost jízdy. V průběhu závodu platí pravidlo předjíždění. Každý závodník, jenž je předjížděn jiným týmem mu nesmí úmyslně bránit, v případě zvolání stop trail, musí spřežení zastavit a umožnit tak bezproblémové předjetí. Podle pravidel se smí předjeté spřežení do osmi psů ujmout vedení nad druhým až po odejeté vzdálenosti 800 m nebo po uplynutí 2 minut. U týmů 8 a více psy je omezení na 1600 m nebo 4 minuty. V případě, že s předjetím souhlasí oba jezdcí, nemusí být čas či vzdálenost dodržena. Během této doby nesmí dojít k omezování.

Musher smí během závodu použít pouze své saně a žádného jiného přepravního prostředku s výjimkou, kdy dojde ke ztrátě psa nebo spřežení. Pomoc poskytuje organizátor s čtyřkolkou či skútreem, diváci a pomocníci nebo ostatní závodníci v rámci fair play. Diváci a pomocníci mohou pomáhat jen nekontrolovatelnému spřežení a v krajní nouzi. Z vlastní zkušenosti vím, jaká je důležitá pomoc při ztrátě psů.

V roce 2012 jsme byli na závodech v rakouských Alpách v Innerkremsu. 300 metrů před cílem jsem v zatáčce spadla, a jelikož jsem byla přivázaná k saním, právě z toho důvodu, aby mi neuteklo spřežení, jsem narazila i se saněmi do sněhové bariéry a psi se utrhli. Spořádaně běželi sami do cíle, kde je těsně před cílem odchytl můj pomocník a čekal, až sama dopravím saně k němu. Psy jsem přivázala, a tak mohla dokončit závod, jelikož nedošlo k jiné nepovolené pomoci. V roce 2010 jsem také zažila cizí krajní nouzi. Na závodech Šediváčkův long došlo k napadení psa závodníka v kategorii skijoring jiným spřežením. K pokousanému psovi jsem dojela těsně po incidentu, naložila zraněného psa do svých saní a 30 km vezla na kontrolní stanici, kde jsem psa předala organizátorům a veterináři. Za tento čin jsem byla odměněná cenu fair play.

Dle závodního řádu (2011) nesmí nikdo dělat žádnému spřežení úmyslně vodiče. Jezdec nesmí dělat svému spřežení vodiče například tím, že by před ním šel nebo běžel. Podpora psů táhnutím je zakázána s výjimkou předcházení kolizním situacím při předjíždění, případně navádění do odbočky. Psi se ovládají pouze pomocí mezinárodně používaných povelů, kterými jsou:

- vpřed = Go nebo MUSH, v České republice se používá převážně první slovo
- vlevo = HAW
- vpravo = GEE
- zastavit = WHOU nebo STŮJ
- pro zrychlení = HEJA nebo vlastní povel
- pro napnutí lajny = LINE OUT
- pro zpomalení = POMALU nebo vlastní povel
- udržení spřežení u levé strany = HAW TRAIL
- udržení spřežení u pravé strany = GEE TRAIL
- startovní povel = MUSH GO

Na závodech musí převládat ohleduplnost, zdravé lidské porozumění a sportovní duch (závodní řád 2011). Jestliže organizátor rozhodne, že chování musherů, pomocníků i psů, škodí dobrému jménu závodu nebo sportu, bude dotyčný tým diskvalifikovaný. Závodník se chová ke psům tak, aby nedošlo k jejich týrání. Jsou zakázány fyzické tresty, ať už nějakým nástrojem nebo bez něj. Výjimku tvoří rozeznání rvačky psů. Rovněž se nesmějí používat pomůcky působící bolest například elektrický či stahovací řetězový obojek, bič a jiné. Každý musher, který na závodech týrá psy je diskvalifikován. Bohužel, je v České republice jeden ze závodníků, který před diváky během závodu fyzicky trestal psy, kteří odmítali pokračovat v jízdě. Mimo diskvalifikace mu byl udělen zákaz účasti na závodech po dobu několika let.

Pravidla na trati u sprintových, midových a longových závodů se trochu liší. Pes, který v prvním kole odstartuje, musí závod dokončit buď zapřažen ve spřežení, nebo vezen v saních. Výjimkou u midových a longových tratí je kontrolní stanice, na které můžeme psa odložit. V případě odložení psa již druhé kolo nestartuje. Podle závodního řádu (2011) nesmí být dva nebo více spřežení svázáno mimo případ, kdy v nouzové situaci poskytují jinému závodníkovi pomoc.

Starty probíhají ve třech variantách. Kategorie Canicross využívá hromadného startu, kde je důležitá ukázněnost, která se zajišťuje držením psa za obojek nebo postroj musherem. Každý závodník je zodpovědný za svého psa a hladký průběh startu. V případě nesouhlasu chování či neodpovídajícímu času může být podán protest. Každý přestupek proti pravidlům je řešen disciplinárním řízením, jehož výsledkem může být slovní napomenutí, varování či diskvalifikace závodníka nebo psa pro daný závod. Obviněný musher musí být vyrozuměn nejdéle dvě hodiny před startem následujícího kola. Disciplinární opatření po ukončení závodu musí být oznámeno před začátkem vyhlášení vítězů. Následně uvedeno ve výsledkové listině s odkazem na bod, kterého se porušení týkalo. Při opakovaných výskytech téhož problému v průběhu sezony u jednoho závodníka může ředitel závodu volit přísnější opatření (závodní řád 2011).

Druhým typem startu pro ostatní kategorie jsou časové intervaly. Startovní časy určuje organizátor závodu. Spřežení zpravidla vyjíždějí po dvou minutách, scooter a bikejoring po minutě. Posledním typem využívaným hlavně na longových závodech, u nás na Šediváčkově longu, jsou časová okna. Tedy stanovení určité doby k odstartování všech účastníků stejné kategorie. Délka doby je určena podle počtu týmů. Není určeno pořadí závodníků, a kdo přijede na start dříve, vyjíždí.

9.3. Doping a dopingová kontrola

Každý musher je povinen zajistit psy, aby nebyli po dobu závodu pod vlivem dopingu. Ať již z podané žádosti či z vlastního uvážení může vedení závodu provést namátkovou dopingovou kontrolu. Kontroly se vždy účastní závodník příslušného spřežení, veterinář a organizátor závodu. Závodník musí předložit soupis všech medikamentů, které svým psům podal v posledních 72 hodinách. Při podezření může veterinář provést i odběr krve podezřelého psa s předchozím souhlasem mushera. Pokud dojde k odmítnutí provedení dopingové zkoušky, bude tým diskvalifikován. V případě prokázání podání zakázaného léku, bude tým, pes nebo jezdec také diskvalifikován. S tímto rozhodnutím musí být jezdec seznámen (závodní řád 2011).

10. ORGANIZACE A METODIKA TRÉNINKU

Pro sport psích spřežení jsou pouze doporučené tréninkové postupy. Jedná se především o individuální věc a záleží především na zapřahaném plemeni a nárocích mushera. Tréninkové období začíná od poloviny září do března. Nedá se úplně přesně vymezit měsíc počátku a konce, jelikož především záleží na venkovní teplotě a to 15°C a méně. Při vyšších stupních se nesmí zapřahat, kvůli hrozícímu se přehřátí psů, což by mohlo vést ke kolapsu organismu.

10.1. Základní otázky tréninku

Než začneme s tréninkem, měli bychom si položit dvě základní otázky. První je, na jak dlouhou trať chceme spřežení připravit. Ze začátku závodní sezóny se jezdí pouze sprintové závody, kde je potřeba především rychlost. Je to z toho důvodu, neboť počasí v září bývá pro mushing nepříznivé – teplé a nelze trénovat delší vzdálenosti. V tomto případě je nutné vyjíždět v brzkých ranních hodinách, kdy je vhodná teplota. Pozdější dopolední a odpolední oteplení přichází již po tréninku. Sprinty lze také brát jako přípravu pro následné delší závody.

Druhá věc, na kterou by se měl musher zaměřit při tréninku na midové a longové závody, je síla. V longu je stanovená povinná výbava a zátěž. Zpravidla bývá 7kg/1psa s maximální vahou 70kg pro spřežení s 10 a více psy. Síla se využívá hlavně v zimě, kdy se mění meteorologické podmínky. Jako příklad bych uvedla nasněžení většího množství sněhu do druhého kola závodu, či na hřebenech začne foukat silný vítr. I když je trať upravená organizátory musí si spřežení poradit samo bez pomoci mushera. V okamžiku, kdy sestoupí ze saní ve snaze ulehčit psům práci, nastává pravý opak, neboť se propadne do sněhu a spřežení má více práce s vytáhnutím a následným pokračováním. V okamžiku, kdy nebude mít spřežení natrénovanou sílu, dostává se celý závodní tým do velkých potíží. V extrémních případech může dojít až k vyčerpání a přivolání pomoci organizátorů. Zatím podobný ani jiný případ v České republice není znám. Všichni musheré jsou si plně vědomi odpovědnosti za celý tým a znají své možnosti. Výjimkou je Aljaška a Sibiř, kde využívají psy jako zdroj příjmů, a tudíž k nim nemají vypěstované blízké pouto.

10.2. Trénink naší smečky

Neoficiální přátelské zahájení závodní sezony probíhá v půlce září na Berounce pořádané mushery Zetkovými. Jedná se i víkend společného tréninku. Zde se psi učí předjíždět a tolerovat ostatní týmy. Na každé akci či závodech využíváme odpolední a večerní hodiny k výměně zkušeností s krmivem, vlastním tréninkem, co se nám již osvědčilo a stojí za prodiskutování. Začínáme trénovat od září v okamžiku, kdy teplota vzduchu klesne na 15 °C a méně. Kvůli hrozícímu přehřátí organismu psů vlivem zvyšujících se stupňů v průběhu dne zapřaháme v sedm hodin ráno, někdy i dříve. Naším úkolem než vyjedeme je postrojít psy a zkontrolovat stav polštářků na tlapkách. V případě, že si některý ze psů strhne při jízdě drát či polštářek, díky brzdění (odmítá tahat, zkopce se nechá táhnout na krční šňůře), vozíme botičky, které si sami vyrábíme ze staré rifloviny.

Zpočátku jezdíme 6 km okruhy. Máme možnost startovat přímo ze zahrady a uskutečnit různě dlouhé okruhy. Sibiřský husky je inteligentní plemeno a nerado jezdí tam a zpět, nebo v opakovaných kruzích (v případě najetí více kilometrů). Někteří musherši musí naložit psy a odjet do vzdálenějších lesů. Nic nejde rychle a i psi po 5 měsíční pauze, kdy jsou vysoké letní teploty a nesmí se zapřahat, jinak by došlo k porušení řádu na ochranu zvířat, mají nízkou výkonnost. Naším hlavním cílem je dosáhnout optimální rychlosti, se kterou bychom mohli uspět na sprintech. Když mají psi natrénovanou dostatečnou rychlost a začínají se jezdit na závodech midové tratě, zvyšujeme nároky na spřežení. S vytrvalostí potřebujeme získat i sílu. Jedná se o postupný rozvoj. Naším osvědčeným způsobem, jak dosáhnout stanoveného cíle, je následovný. Na káru je umístěná 60 kg zátěž v mém podání (viz příloha č. 23). Spřežení řídí můj otec a tréninková kára má 90 kg. Výsledná váha tahu na spřežení tvořeno 9 psy je přibližně 250 kg, což odpovídá necelých 28 kg/ 1 psa. Takto absolvují psi zpočátku krátkou 6 km vzdálenost. Následně po několika dnech zvyšujeme počet kilometrů, váha zůstává stejná. V případě, že se nemůžu zúčastnit tréninku já, ani nikdo jiný z rodiny, mají psi lehčí káru a jedou odlehčeně na rychlost. V polovině sezony již jezdíme 40 km dlouhé okruhy s plnou váhou. Příprava na longové závody.

10.3. Týdenní rozvrh

Věnovat se mushingu je velice časově náročné. Pokud to čas dovolí, vyjíždíme se psy pětkrát týdně včetně závodů. Odpočinek mají pouze v pátek před a v pondělí po závodě. Z vlastních zkušeností víme, že je pauza dostačující a již v pondělí večer by znova chtěli jet. Jelikož nás mushing, bohužel, neživí a všichni chodíme do práce či do školy, musíme ve všední den trénovat ve večerních hodinách. K tomu navíc potřebujeme dobrou čelovku s dostatečným dosahem světla a výdrží baterií, aby nepřestala svítit, zrovna když budeme hluboko v lese. Spřežení by s největší pravděpodobností dokázalo dojet samo bez světla, jelikož trasu zná a pomatuje si ji, ale bylo by to velice nebezpečné, už jenom kvůli hojně vyskytující se lesní zvěři s neskrotnou vášní lovit. U sibiřských husky je zajímavé, že si dokážou zapamatovat na celý život jakoukoli trasu, kterou už jeli, a to i jenom jednou.

Při tréninku je důležitá také motivace psů, k čemuž nám postačí pamlsek. Nicméně není nejdůležitější, jelikož tažní psi mají tuto vlastnost v krvi a budou pracovat rádi i bez ní. V mnoha případech má povzbuzující účinky vedoucí k lepším výkonům. Naše smečka dostává odměnu po zvládnutí jízdy a vždy se těží dalšího záprahu.

11. VÝZNAMNÉ ČESKÉ ZÁVODY

V České republice se jezdí 19 sprintových a 5 midových tratí na suchu na 19 závodech. U pěti závodů si můžeme zvolit, zda se přihlásíme na sprintovou, či midovou trať. Mezi tzv. podzimní závody patří například Hrobská jízda – Hrob u Teplíc, Vroutecký sprint – Vroutek, Točnick, Jičín pod Zebínem, BONO – Červený Kostelec a Hradecký mid – Běleč nad Orlicí. Když v zimě napadne sníh, pořádá se 7 sprintových, 6 midových, 1 longový a 3 atypické závody. Jsou jimi například Sprint a mid na Horníku – Tři Studně, Janovičky – Janovičky u Broumova, Českou Kanadou – Klášter u Nové Bystřice, Šediváčkův long – Deštné v Orlických horách, Český nonstop – Veclov a Ledová jízda – Vrchlabí/Lánov.

11.1. Šediváčkův long

Nejznámějším závodem České republiky je Šediváčkův long. Jde o čtyřetapový závod na 245 km s jedním povinným bivakem, který se každoročně jezdí po hřebenech Orlických hor. Díky extrémní délce a převýšení patří mezi nejtěžší závody v Evropě. Šediváčkův long je významným závodem, neboť se jedná o mistrovství České republiky v longu. Od roku 2002 je zařazen do série čtyř extrémních závodů psích spřežení o titul Iron Sled Dog Man a Ice Dog. Ostatní tři prestižní závody se jedou v alpských zemích. Každoročně se na organizaci podílí přes 250 dobrovolných pomocníků, kteří jsou ochotni v té zimě setrvat na checkpointech do průjezdu posledního závodníka a kontrolovat projíždějící spřežení, aby nedošlo ke zkrácení trati. Na extrémní závod se přihlásí průměrně 120 závodníků z celé Evropy, závod ale dokončí necelá čtvrtina. Největší zastoupení musherů, bohužel, nepřísluší České republice, ale Německu a Rakousku, nicméně čeští musherři se umísťují na předních příčkách. Dále můžeme vidět i mushery z Francie, Švýcarska, Itálie, Nizozemska a Slovenska. Závod se jede čtyři dny v jednotlivých etapách. Je specifický svojí délkou a podmínkami. První etapa je dlouhá 65 km, druhá 90 km (s povinnou čtyřhodinovou pauzou po 55 km – čas pauzy se nezapočítává do celkového času), třetí etapa má 55 km s povinným bivakem a poslední závěrečná část je dlouhá 35 km – dojezd do cíle.

Každý den je možné přizpůsobit délku tratě podle přírodních podmínek. Pro týmy, které by nezvládly celou trať absolvovat, je možné zkrácení trasy dle KO. Vzhledem k tomu, že se jedná o longové závody, každý účastník si musí s sebou na saních vést povinnou výbavu.

Rok od roku stoupá i mediální zájem. Každoročně odvysílá ČT1 minimálně jednu reportáž a rádio Blaník natočené rozhovory. V roce 2012 se závodů účastnila i Nova s Primou a vyšel rozsáhlý článek v příloze Hospodářských novin. Články v regionálních novinách jsou téměř samozřejmostí.

První závod se jel v roce 1997. Ještě před vlastním závodem, den před startem, utekli pořadateli Pavlu Kučerovi dva psi, z nich jeden, sibiřsky husky jménem Šedivák, byl u vzdálené vesnice zastřelen místním občanem. Navzdory tomu byl závod odstartován, ale na památku této smutné události byl závod pojmenován jednou pro vždy „Šediváčkův long“. V průběhu času byly vytvořeny dvě tratě na 222 a 333 km, které vedou po hřebenech i po nádherné polské straně Orlických hor. Tento závod láká do tohoto krásného kraje mnoho návštěvníků, kteří mají chuť okusit kouzla polárních světů, světa lidí vzdorujících mrazivému počasí a jejich věrných doghandlerů. Rok 2007 byl vyhlášen Mezinárodním polárním rokem. XI. ročník Šediváčkova longu proběhl ve dnech 23. – 27. 01. 2007 a byl věnován poctě Mezinárodnímu polárnímu roku.

11.2. Ledová jízda

Jedná se o atypický závod psích spřežení dlouhý 174 km jedoucí se v Krkonoších. První závod byl odstartován v roce 1990, tedy o 7 let dříve než Šediváčkův long. Třídy nejsou vypsány, tým tvoří 8-10 psů, musher a běžkař, který může být připoután k saním, ale nesmí jet kategorii Skijoring, čili odpřáhnout psa ze spřežení a zapřáhnout si ho k sobě. Závodů se může zúčastnit maximálně 25 týmů, přičemž si pořadatel ponechává právo výběru v případě většího počtu přihlášených závodníků.

Jezdí se ve čtyřech etapách, které se od sebe liší délkou a náročností terénu. Od startu 2. etapy, až do dojezdu 4. etapy se vše odehrává venku v přírodě – jídlo, posezení u ohně, péče o psy. Na bivaku je pro závodníky zajištěn minimálně teplý čaj, polévka, steak, popřípadě opečený párek. Pro psy je k dispozici sláma na podestlání a teplá voda. První etapa má délku 22 km, druhá 46 km, třetí 58 km a čtvrtá 48 km. Každý den má pořadatel právo upravit trať podle aktuálních sněhových a povětrnostních podmínek.

Cílový čas je dán průchodem posledního člena družstva cílovou páskou s minimálním počtem sedmi psů. V průběhu závodu smí členové družstva používat potraviny, krmivo pro psy, materiál a bivačovací potřeby pouze své vlastní, dovezené v saních nebo přidělené pořadatelem, spát ve vlastním stanu a vyhrazeném prostoru. Psi nocují v průběhu závodu na stake outech nebo na ocelových šňůrách na ocelových krčních spojkách, které smí být přivázány ke stromu pouze lanovou smyčkou tak, aby tato smyčka nepoškodila pohybem strom. Veterinární lékař průběžně kontroluje zdravotní stav psů během závodu.

11.3. Hradecký mid

Hradecký mid se pořádá v Bělči nad Orlicí jako jeden z nejlepších podzimních závodů. Odpovídá tomu veliká účast závodníků a zájem diváků. V roce 2012 se závod jel jako Mistrovství České republiky. Trať je dlouhá 25 km a po absolvování obou dvou kol tým ujede 50 km. Trasa není nijak zvlášť náročná na terén, jelikož neobsahuje veliké převýšení.

První ročník závodů psích spřežení "Hradecký mid" se konal v roce 2001 a připravoval se s obavami o množství závodníků. Účast 53 závodníků v prvním ročníku není v tomto sportu obvyklé, obzvláště na středně dlouhé trati. Počtem závodníků byly obzvláště překvapující další ročníky - 2. ročník 70 závodníků, 3. ročník 107 závodníků, 4. ročník 95, 5. ročník Hradeckého midu byl vynechán, protože byl nahrazen organizováním Mistrovství Evropy pro otevřená plemena psích spřežení ve sprinu. 6. ročník byl opět ve znamení midu. Tento ročník byl i republikovým rekordem v počtu startujících koloběžek s jedním psem ve sprintu, a to v počtu 24.

12. NEJVĚTŠÍ SVĚTOVÉ ZÁVODY

K porovnání se závody v České republice jsem si vybrala tři nejznámější a největší závody ve světě Iditarod, Yukon Quest a La Grand Odysee. Závody La Grand Odysea se jezdí ve Francii a jsou dostupnější než první dva. Zúčastnit se Iditarodu a Yukon Questu pořádaných se na Aljašce je snem každého evropského mushera.

12.1. Iditarod

Trasa je dlouhá 1000 mil a je vedena z města Anchorage do Nome. Každý tým začíná s 16 psy, a tudíž trasu absolvuje přes 1000 psů. Iditarod má 26 checkpointů (kontrolních bodů), které musí musher projet. V dnešní době existují dvě tratě a to severní a jižní (viz příloha č. 24). V každém roce je vybírána pouze jedna a to podle přírodních podmínek a povolení měst. V roce 2013 se jela jižní trasa.

Ve dvacátých letech dvacátého století zde byla v zimě jediná možnost dopravy psím spřežením. Iditarod Trail se brzy stal jakousi hlavní cestou skrze Aljašku. Od pošťáků, přes zásobovače, ministry, až po kněží, používali všichni k dopravě výhradně psí spřežení. Nápad uskutečnit závod, jenž by se jel právě po trase Iditarod Trail se zrodil v hlavě Dorothy G. Page. V letech 1967 a 1969 se uskutečnily dva krátké závody na části trasy Iditarodu, s jejichž konáním pomohla Aurora Dog Mushers Club a lidé z Adult Camp v Suttonu. Celkově měly tyto dva závody délku zhruba 27 mil. První závod na 1000 mil se jel v roce 1973. Významnou roli v uskutečnění závodu sehrála armáda USA, která v roce 1972 tuto stezku otevřela v rámci jejího cvičení. První ročník dokončilo 22 týmů.

Před oficiálním startem probíhá ceremoniální začátek, kdy si fanoušci mohou pomocí závodních týmů zkusit být na trase 8 - 9 mil s mushery. Tuto poctu získají díky telefonické aukci. Peníze, jenž se prostřednictvím této aukce vyberou, jsou použity pro mushery, kteří se umístí hůře než do dvacátého místa, které je jako poslední finančně ohodnoceno. Jedná se o 1049 USD, tzv. „na cestu domů“. Tento začátek se nepočítá do celkového časového hodnocení.

Skutečný start Iditarodu začíná na starém letišti Wasilla Airport ve městečku Wasilla, které leží asi 40 mil severně od hlavního města Aljašky, Anchorage. Z Wasilla jedou spřežení na Knik Lake, poslední checkpoint (kontrolní bod), jenž se nachází na silnici.

První závod se konal 3. března 1973. V roce 1974 zajel Carl Hunrington nejpomalejší vyhodnocovaný čas a to: 20 dní, 15 hodin, 1 minuta a 7 vteřin a závod dokončila první žena Mary Shields. Dosud nejrychlejší čas závodu zajel John Baker v roce 2011 v čase: 8 dnů, 18 hodin, 46 minut a 39 vteřin. Tento rok dokončilo závod 77 týmů. První Evropan, jež vyhrál byl Robert Sorlie v letech 2003 a 2005. Jediný pětinásobný vítěz Iditarodu v letech 1977, 1979, 1981, 1982 a 1991 je Rick Swenson.

12.2. Yukon Quest

Yukon Quest je závod dlouhý 1000 mil. Jezdí se z Fairbanksu (Aljaška) do Whitehorse (Kanada). Aby byl závod zajímavější, co druhý rok se jede trasa naopak, tedy z Whitehorse do Fairbanksu (viz příloha č. 25).

Tento závod dostal své jméno na památku tzv. „dálnice severu“, řece Yukon, jež byla využívána prospektory, dobrodruhy, pošťáky a vůbec všemi, kteří cestovali mezi nalezišti zlata na Klondiku v průběhu Zlaté horečky roku 1898 a odtud dále do aljašského vnitrozemí. První Yukon Quest byl zejména testem logistického zabezpečení a talentu všech zapojených. V únoru roku 1984 opustilo Fairbanks 26 týmů a v průběhu 16 ti dnů dorazilo do Whitehorse 20 týmů. Prvním vítězem se stal Sonny Lindner, který závod dokončil zhruba za 12 dnů.

První vítězkou byla Aliy Zirkle v roce 2000. O dva roky později vyhrál evropský musher Hans Gatt. V letech 2005 – 2008 byl čtyřnásobným vítězem Lance Mackey jež zajel v roce 2007 nejrychlejší čas 10 dní, 2 hodiny a 37 minut. V nejpomalejším vyhodnocovaném čase dojel v roce 1986 Bruce Johnson a to 14 dní, 9 hodin a 17 minut.

Každoročně se udílí cena Zlatý postroj lídrům vítězného týmu. Dalšími cenami jsou: Sportovní duch (udílíjí sami musherši, cena fair play), Cena města Dawson (kdo první projede Dawsonem, získá čtyři unce yukonského zlata), Nováček roku, Cena veterinářů (udílíjí veterináři závodníkovi, který poskytuje nejlepší možnou péči svým psům) a Červená lucerna (tu dostane poslední musher, který projede cílem) a společně s organizátory sfoukává oheň závodu.

12.3. La Grand Odysee

Závod se jede v deseti různě dlouhých etapách od 25 km až po 90 km. Délka závodu je 1000 km. Celkové převýšení je 25 000 m a maximální počet startujících musherů je 25, tedy 308 psů. Výhra je 100 000 USD, která je rozdělena poměrně mezi nejlepší. Závod sleduje kolem 100 000 diváků. 1000 lidí je zainteresováno v organizaci. Závod probíhá ve dvou zemích Francii a Švýcarsku.

První myšlenku uspořádat tento závod vznikla u Henryho Kama a Nicolase Vaniera. Henry Kam v roce 2002 pomáhal jako dobrovolník při organizaci závodu Yukon Quest, kde získal nemálo zkušeností. V roce 2003 je pro závod vybrán region Portes du Soleil (Haute Savoie, Francie a Švýcarsko) a Haute Maurienne (Savoie). Partnerství je nasmlouváno pro ročník 2005, 2006 a 2007. Pro trasu měřící 1000 km je vybráno 16 francouzských lyžařských resortů a 4 švýcarské. 90 % tras je vedeno mimo lyžařské stopy. 7. ledna 2005 je 18 špičkových musherů z celého světa, reprezentujících 10 národností, společně se svými třemi sty psů, připraveni vydat se na trasu prvního ročníku. Kvůli organizačním potřebám je sestaven tým čítající 50 lidí. Navíc je zainteresováno dalších 200 profesionálů a přes 250 specialistů alpinistů. Celý závod se stal velkolepou sportovní, mediální a populární záležitostí. 8. ledna 2006 proběhl druhý ročník, na kterém se podílelo 1000 lidí a který přilákal více než 70.000 diváků.

V roce 2009 vyhrál v celé její délce poprvé v historii Čech Radek Havrda z Trutnovska. Porazil takové mushery, jako je dvojnásobný vítěz nejdelšího závodu na světě (Iditarod) Robert Sorlie, či Petter Karlsson, vítěz předchozího ročníku. Pro český mushing je jeho vítězství obrovským úspěchem. V dnešní době se již čeští musei umisťují na předních příčkách.

Světové závody se od našich liší zejména délkou tratě a náročností jak na finance, tak na fyzickou kondici celého týmu. Jedním z rozdílů jsou ceny pro vítěze. V České republice jsou dávány medaile a symbolické ceny získané od sponzorů na rozdíl od těchto závodů, jejichž hlavní výhrou je finanční obnos a určitá hodnotná cena například v podobě auta. Výhra pokryje část výdajů spojených s účastí v závodě. Dalším odlišným znakem je způsob tréninku. Evropané museři trénují na každý závod zvlášť, načež účastníci Iditarodu, Yukon Questu či La Grand Odysei věnují tréninkovou sezónu pouze na předem zvolený závod.

13. VÝHLEDY DO BUDOUCNOSTI

Mushingu začínají dominovat nečistokrevná plemena šlechtěná pro naše podmínky, za účelem rychlého výkonu na sprintových tratích. Následkem šlechtění rychlejších psů, se zvyšuje počet individuálních závodníků, kteří se věnují své kategorii naplno. Z převážné většiny si pořizují tyto psy sportovci, kteří chtějí dosáhnout lepších výsledků. Musherů s větším počtem čistokrevných psů ubývá, z důvodu omezených možností tréninku a finančních prostředků. Značným nepřítelem mushingu jsou myslivci, kteří zakazují pořádat závody v lesních revírech, kde se vždy konají. Dalším problémem je nedostatek financí potřebných k pořízení vybavení, krmení psů a veterinárního ošetření.

Finanční náročnost se projevuje i v organizaci závodů. Vše se zdražuje a sponzorů ubývá, což má za následek zanikání některých menších a méně známých závodů. Rok od roku je pro nejlepší závodníky méně cen, které jsou závislé na sponzorech, bez nichž by nebyly ceny žádné. Veškeré finance jdou hlavně na organizaci závodu. Nejvíce náročná je úprava trati, zajištění dobrovolných pomocníků a vyřízení příslušných povolení.

V našich klimatických podmínkách lze očekávat rozvoj závodů na suchu namísto typických závodů na sněhu. S globálním oteplováním se mění počet dní se sněhovou pokrývkou v zimě, což má za následek rušení závodů ve stanovených termínech, dané termínovým kalendářem pro závodní sezonu. Již se stalo, že nebyl v zimě žádný sníh, a tím ani závod na sněhu a že se poslední závod jel v listopadu. V tomto ohledu je mushing zcela závislý na přírodních podmínkách a vývoj závodů na sněhu je značně nejistý. I přes všechny nepříznivé věci dochází ke zlepšování organizace závodů.

14. DISKUSE

Historie mushingu ve světě je značně rozsáhlá, neboť psi se používali k přepravě již od pradávna. Přestože se jedná o velice mladý sport, který se do České republiky dostal až v roce 1985, má již svou velkou historii. V průběhu let docházelo k rozvoji a většímu zájmu musherů. Zpočátku bylo jenom několik závodních klubů, které pořádaly závody. Postupem času vznikaly i mezinárodní organizace, které dohlížely na dodržování zásad a pravidel jimi stanovenými. Mezi největší organizace v Evropě, pod které spadá i Česká republika, je Mezinárodní organizace pro otevřená plemena psích spřežení (ESDRA), Mezinárodní organizace pro čistokrevná plemena psích spřežení (FISTC), z níž se odštěpila Česká asociace sportu psích spřežení. Zpočátku nebyl dostatek psů závodních plemen, ale s vývojem se k nám psi dostávali až z Ameriky. V průběhu času docházelo i k rozvoji Mistrovství světa a Evropy. Vzhledem k tomu, že v Americe byla již psímu spřežení věnována větší pozornost, neměli jsme na mistrovství světa velké šance. V roce 2000 se nám ale podařilo dosáhnout světové elity a umísťovat se na předních příčkách jak ve světě, tak v Evropě. Ke sportu psích spřežení se nehodí každé plemeno, nicméně když naučíte tahat a poslouchat povely i jiné rasy, tak se závodů mohou také zúčastnit. Mezi nejvíce používaná plemena patří sibiřský husky, aljašský husky, aljašský malamut, samojed, evropský saňový pes, ohařovité rasy, český horský pes a grónský pes. V České republice je jedno spřežení složené pouze z českých fousků musherky Moniky Černé z Prahy. Pracovní psi mají společnou chuť k záprahu a specifickou sportovní výkonnost. Každá rasa má své výhody i nevýhody. Někteří jsou pouze na rychlost a závody na sněhu téměř nejezdí, jsou to evropský saňový pes a ohařovité typy. Aljašský malamut je výborný na sílu a sibiřský husky na vytrvalost, obě rasy jsou zvyklé na extrémní teploty sahající pod bod mrazu.

V České republice se závody rozdělují na sprintové, midové a longové tratě a atypické závody neboli krátké, středně dlouhé, dlouhé a ty, které mají jiné podmínky účasti. Navazují na sebe v průběhu sezony, tak aby bylo možné natrénovat psy. Také se jezdí z počátku sezony sprinty, jelikož počasí je ještě dost teplé, což je pro mushing špatné. Longový závod je u nás pouze jeden a to Šediváčekův long, který je jakýmsi hlavním cílem většiny musherů a vyvrcholením závodní sezony. Závody lze také rozdělit do tříd, první třída odpovídá Mistrovství republiky na sněhu, druhá kategorie závodům na sněhu a třetí kategorie je pro závody na suchu a nově zařazené. Mezi nezbytné vybavení k mushingu patří výstroj psů a přepravní prostředky. Hlavní výstroj pak tvoří postroje, polostahovací obojky, tažné šňůry a pro ohařovité psy i oblečky na sněh. Nejvíce využívané přepravní prostředky jsou káry, kola, koloběžky, saně a běžky. Podle typu závodu lze saně rozdělit na sprintové – kratší a lehčí a longové – těžší a delší pro naložení povinné výbavy. Výstroj psů je ve všech zemích stejná, lišící se pouze značkou a typem výrobce, načež nejznámější na celém světě je firma Man Mat. V Evropě jsou stejné i přepravní prostředky, které se liší pouze desingem a váhou.

Na rozdíl od závodů jedoucích se na Aljašce a v Kanadě jsou v Evropě rozděleny jednotlivé závodní kategorie, u kterých záleží především na počtu a rase psů, přepravním prostředku a na tom, zda se jede závod na suchu, či na sněhu. V Americe jsou přísnější podmínky dané pořadatelem, které při jejich porušení jsou v mnohých případech sankcionovány buď časově, nebo finančně. V Evropě se jezdí pomocí značek a terčů na rozdíl od nejznámějších světových závodů, kde se orientují na trase pomocí GPS navigace a kde mají předem uloženou trať. Světové závody, které zná z musherů každý a i někteří lidé, jsou Iditarod, Yukon Quest a La Grande Odysee. První dva závody se jedou v Kanadě a na Aljašce, třetí pak ve Francii a Švýcarsku. Jsou to extrémní závody jak z hlediska profilu trati, tak délky, která činí 1000 mil. Účastnit jednoho z prvních dvou závodů je snem každého mushera. La Grande Odysee, již několikrát vyhrál český závodník.

Co se týče ustájení a transportu psů je stejné na celém světě. Na všech závodech jsou psi uvazováni na stake outy a spí v přívěsech či boxech karavanu. Řád na ochranu zvířat tak musí dodržovat každý závodník, který se chce účastnit závodu ať již v České republice nebo jinde ve světě. Chování na trati musí být v souladu se závodním řádem a nesmí docházet k úmyslnému poškozování jiných týmů. Povel, kterými se psi ovládají, jsou shodné s celým světem, nicméně když jsou psi naučeni na vlastní specifický povel, není to důvod k nepřihlášení do závodu. V žádném sportu nesmí být soutěžící pod vlivem dopingů, a tak ani v mushingu nesmí být dopování psi, což kontroluje veterinář. Nejznámějšími závody v České republice jsou Šediváčkův long, na který se ročně sjedou změřit své síly závodníci z celé Evropy, Janovičky u Broumova, které jsou zařazeny do seriálu Mistrovství České republiky. Z podzimních závodů je proslulý velkým zájmem závodníků a diváků Hradecký mid, Tři Studně – Horník je závod převážně pro evropské saňové a ohařovité psy a individuální kategorie, kterými jsou Canicross – běh, Bikejoring – kolo a Scooter – koloběžka.

Budoucí vývoj mushingu je do jisté míry nejistý. Především záleží na klimatických podmínkách, které ovlivňují jak stanovení termínu, tak průběh závodu. S výskytem tepla dochází ke krácení tratí, či rušení závodů na sněhu. Další věcí, která ohrožuje sport psích spřežení, jsou finance a dary od sponzorů. I když si závodníci platí startovné, z daleka to nepokryje náklady spojené s organizací závodů. Dle mého názoru bude docházet k rozvoji závodů na suchu, kde dochází ke zlepšování organizace.

15. ZÁVĚR

Mushing je poměrně mladý sport, který zaujímá menší postavení v povědomí lidí. Jedná se o náročný sport na finance a čas, který je převážně věnován péči o psy. Vzhledem k tomu, že vznikl ve dvacátých letech dvacátého století, nemá tak bohatou historii jako jiné sporty. V průběhu let dochází k rozvoji přepravních prostředků i výbavy. Finanční krize se dostala i do mushingu a to se projevuje ubýváním cen pro vítěze, kromě prestižních celosvětově známých závodů. Hlavním problémem mushingu jsou myslivci, jelikož závody probíhají převážně v lesních revírech. Nicméně organizace se zlepšuje a hlavním cílem je dostat sport psích spřežení mezi širokou veřejnost. Z vlastních zkušeností mohu říci, že bude docházet k rozvoji závodů na suchu, jelikož závody na sněhu jsou podmíněny sněhem, kterého je rok od roku méně. Někteří na mushing mohou pohlížet jako na týrání zvířat, což není pravda. Faktem sice zůstává, že musejí tahat těžký náklad někdy i v extrémních podmínkách, ať už v náročném terénu, či za nepříznivého počasí, ale je to jejich práce a jsou rádi, když je zapřáhneme a proběhnou se.

16. SHRNU TÍ

Mushing neboli sport psích spřežení je mladý, stále se rozvíjející sport. Jedná se především o zapřahání tažných plemen, jako jsou sibiřský husky, aljašský husky, aljašský malamut, samojed, evropský saňový pes a jiní. První zmínky o využívání psů pro přepravu jsou spojeny s obdobím zlaté horečky na Aljašce. Do širšího lidského podvědomí se dostal až s epidemií záškrtu v roce 1925, kdy pomocí psího spřežení přivezli očkovací sérum. V České republice se vznik mushingu datuje od roku 1985, kdy byly uskutečněny první závody v Peci pod Sněžkou. V dnešní době je sport již rozšířen na celou republiku a je zastřešen jednotlivými závodními kluby. V mushingu se dá očekávat další vývoj, jelikož se zlepšuje organizace závodů a přibývají další zájemci.

KLÍČOVÁ SLOVA

sport, mushing, psi, saně, hory,

17. SUMMARY

Mushing is a kind of young sport which has been constantly developing. First of all it's about the hitching of the draught breed, e. g. Siberian Husky, Alaskan Husky, Alaskan Malamute, Samoyed, European Sleigh Dog etc. First references to using of the dogs for transport are linked to the Gold Rush era in Alaska. This sport got into a wider human's subconscious minds when the diphtheria outbreak spread in 1925 and the vaccination serum was brought by dogs pulling sleds. Mushing origin in Czech Republic dates back in 1985 when there was the very first racing in Pec pod Sněžkou, Czech Republic. In present day this sport has been already extended to the entire country and under the patronage of the individual racing clubs. The mushing further development is expecting as the races organizing is getting better and the next applicants are on the increase.

KEY WORDS

Sport, mushing, dogs, sledge, mountains

18. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

18.1. Publikace

BRKLOVÁ, D., HERZIK, S., et al. *Diplomová a závěrečná práce studujících tělesnou výchovu a sport*. Plzeň: vyd. Západočeské univerzity. 1998. 58 s. ISBN 80-7082-413-3

PEČENÁ, L., *Sport psích spřežení od A do Z: příručka pro mushery*. Praha: Sobotáles. 2. vyd. 2000. 108 s. ISBN 80-85920-63-8

HANZLÍK, P., *Mush go!*. České Budějovice: Růže. 1991. 118 s. ISBN 80-7016-041-1

FIRTH, J., *Yukon Quest závod psích spřežení na 1000 mil přes Aljašku a Yukon*. Volary: Stehlík. 2004. 320 s. ISBN 80-902707-8-6

SCHLEGLOVÁ-KOFLEROVÁ, K., *Husky*. Praha: Jan Vašut. 2000. 64 s. ISBN 80-7236-093-0

TAYLOR, D., *Velká kniha o psech*. Bratislava: Gemini. 2. Vyd. 1992. 240 s. ISBN 80-85265-54-0

COOK, A. M., *Po zavátých pláních*. Frýdek-Místek: Alpress. 2003. 390 s. ISBN 80-7218-798-8

18.2. Internetové zdroje

KREJČÍ, J., *Historie vývoje mushingu v ČR*. 2003. [cit. 25. 11. 2012]. Dostupné z WWW:<http://mushing.cz/index.php?kod=&modul=casopis&m1=clanek&id_clanku=176>

ZEMANOVÁ, T., *Charakteristika sportu psích spřežení*. Bakalářská práce. Brno: FSpS MU, 2007, 43 s. [cit. 5. 12. 2012]. Dostupné z WWW:<http://is.muni.cz/th/142684/fsps_b/BP_Tereza_Zemanova_cast_2..txt>

ZEMANOVÁ, T., *Trénink ve sportu psích spřežení*. Brno: FSpS MU. 2009. 89 s. [cit. 15. 12. 2012]. Dostupné z WWW:<
http://is.muni.cz/th/142684/fsps_m/diplomova_prace_TZ.txt>

PLANETA ZVÍŘAT. *Neuznávaná plemena psů*. 2008. [cit. 18. 02. 2013]. Dostupné z WWW:<
<http://casopis.planetazvirat.cz/080206-neuznana-plemena-psy-1.html>>

Zákon č. 162/1993 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. [cit. 20. 02. 2013]. Dostupné z WWW:<
<http://csth.teraristika.cz/csth/zakon246.htm>>

Vyhláška č. 193/2004 Sb., o ochraně zvířat při přepravě.

Česká asociace sportu psích spřežení. *Řád ochrany zvířat při závodech psích spřežení*. 2006. [cit. 16. 01. 2013]. Dostupné z WWW:<
http://archiv.mushing.cz/dokumenty/RADY/rad_ochrany_zvirat/>

Soutěžní řád pro závody psích spřežení na území České republiky. 2009. [cit. 18. 02. 2013]. Dostupné z WWW:<
http://archiv.mushing.cz/dokumenty/RADY/sourezni_rad/>

Závodní řád pro závody psích spřežení na území České republiky. 2011. [cit. 22. 02. 2013]. Dostupné z WWW:<
http://archiv.mushing.cz/dokumenty/RADY/zavodni_rad/>

Šediváčkův long. 2010. [cit. 03. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<
http://www.sedivackuv-long.cz/?page_id=2>

HAVRDA, R., *Ledová jízda*. 2013. [cit. 04. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<
<http://www.ledovajizda.cz/index.php?dir=rocnik&fil=propozice>>

M. C. METUJE. *Hradecký mid*. 2013. [cit. 04. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<
http://metuje.mushing.cz/mc/zavody/hradecky_mid/historie.html>

Iditarod. 2013. [cit. 10. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://iditarod.com/about/the-iditarod-trail/>>

Yukon Quest. 2013. [cit. 11. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://www.yukonquest.com/>>

La Grand Odysee. 2013. [cit. 12. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://www.grandeodysee.com/fr/index.html>>

PAVLÍK, P., Úprava bakalářské a diplomové práce. [cit. 22. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://www.pavlikp.ic.cz/computer/diplom.pdf>>

18.3. Přílohy

Iditarod. 2013. [cit. 25. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://iditarod.com/about/the-iditarod-trail/>>

Yukon Quest. 2013. [cit. 25. 03. 2013]. Dostupné z WWW:<<http://www.yukonquest.com/site/yukon-quest-trail-map/>>

19. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Krásy mushingu	I
Příloha 2: Sibiřský husky	II
Příloha 3: Aljašský husky	II
Příloha 4: Aljašský malamut	III
Příloha 5: Samojed	III
Příloha 6: Grónský pes	IV
Příloha 7: Český horský pes	IV
Příloha 8: Evropský saňový pes	V
Příloha 9: Ohař	V
Příloha 10: Polostahovací obojek, postroj	VI
Příloha 11: Správná velikost postroje – zkouška v tahu	VI
Příloha 12: Nome styl – označení psů v zápřahu	VII
Příloha 13: Tandem – kategorie Pulka	VII
Příloha 14: Vějíř (Fan-hitch)	VIII
Příloha 15: Označení části šňůr	VIII
Příloha 16: Závodní koloběžka	IX
Příloha 17: Tříkolka	X
Příloha 18: Závodní kára	XI
Příloha 19: Tréninková kára	XI
Příloha 20: Saně – sprintové, longové	XII
Příloha 21: Stake-out	XIII
Příloha 22: Přívěs, boxy v karavanu	XIV
Příloha 23: Trénink se zátěží	XV
Příloha 24: Trasy Iditarodu – severní, jižní	XVI
Příloha 25: Trasa Yukon Quest	XVII
Příloha 26: Bivak + oblečky psů	XVII

20. PŘÍLOHY

Příloha 1: Krásy mushingu – Já s 11ti spřežím – etapa Šediváčkova longu

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 1: Krásy mushingu – 4 spřežení na závodech v rakouských Alpách

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 2: Sibiřský husky

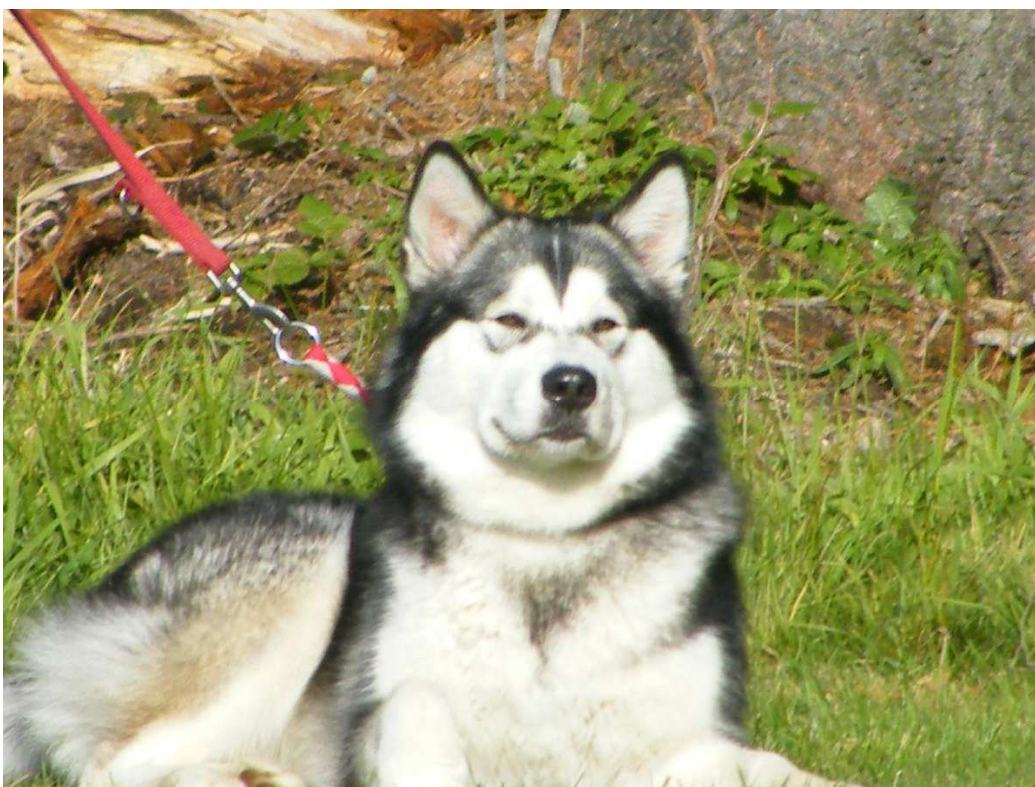
(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 3: Aljašský husky

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 4: Aljašský malamut

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 5: Samojed

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 6: Grónský pes

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 7: Český horský pes

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 8: Evropský saňový pes

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 9: Ohař

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 10: Polostahovací obojek, postroj

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 11: Správná velikost postroje – zkouška v tahu

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 12: Nome styl – označení psů v záprahu

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 13: Tandem – kategorie Pulka

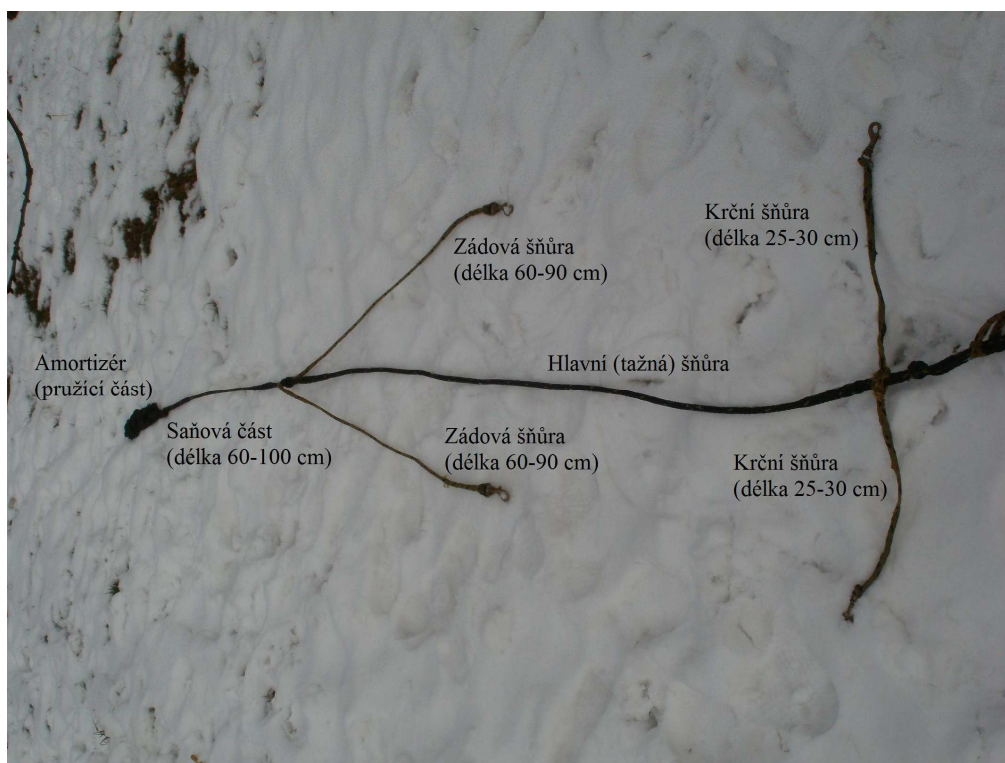
(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 14: Vějíř (Fan-hitch)

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 15: Označení části šňůr

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 16: Závodní koloběžka

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 16: Závodní koloběžka v praxi

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 17: Tříkolka

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 17: Tříkolka v praxi

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 18: Závodní kára

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 19: Tréninková kára

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 20: Saně – sprintové

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 20: Saně – longové

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 21: Stake-out

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 21: Stake-out – odpočinek

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 22: Přívěs

(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 22: Boxy v karavanu

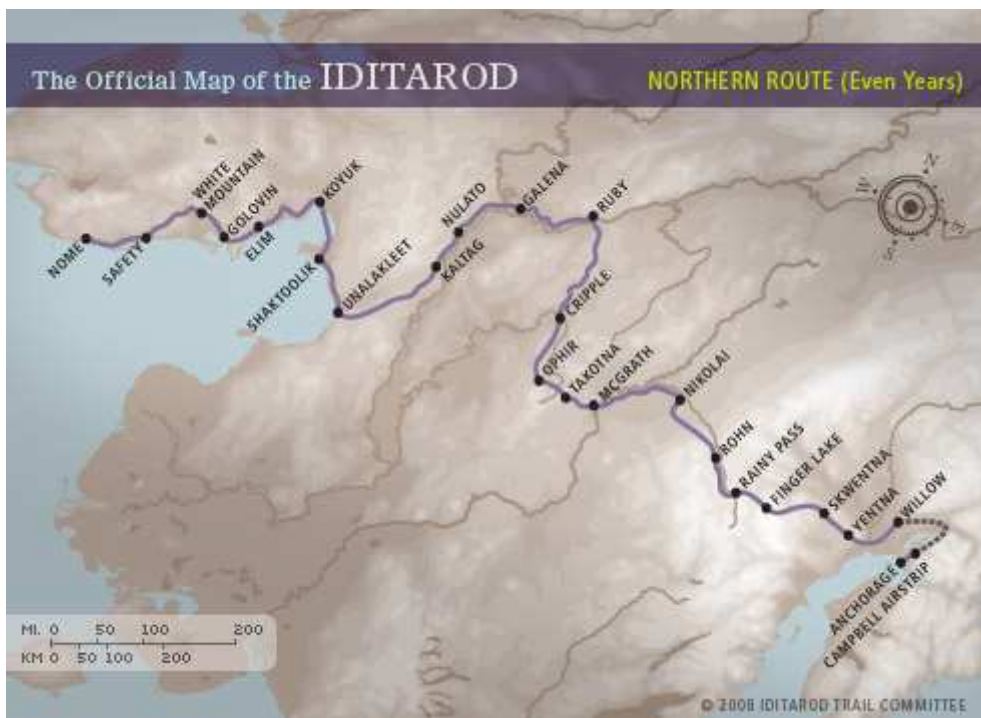
(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 23: Trénink se zátěží

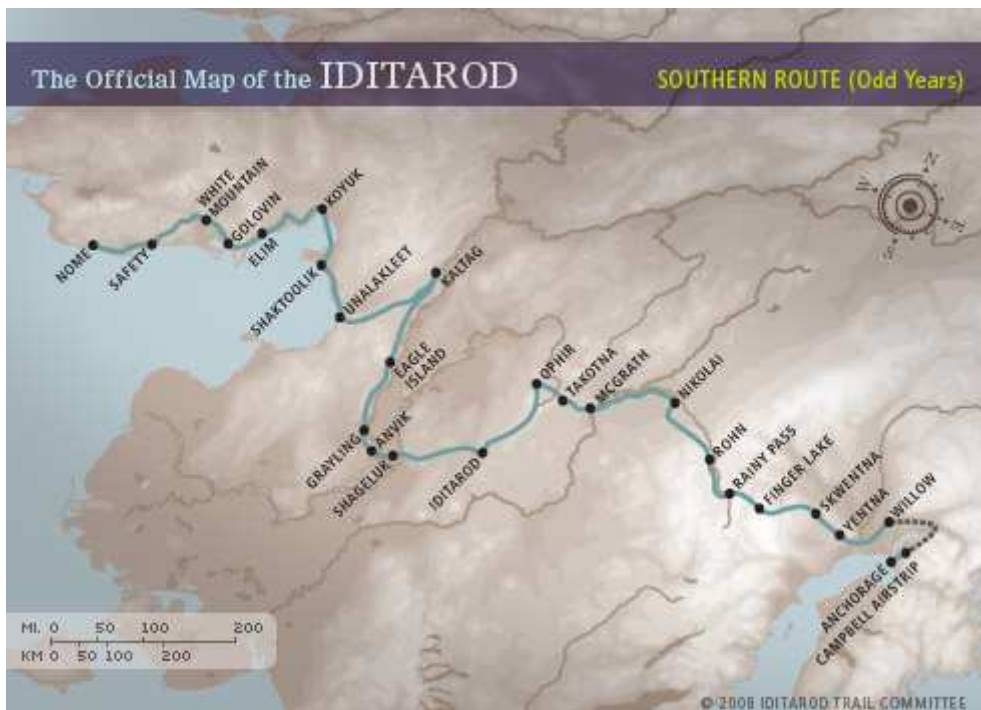
(Zdroj: vlastní foto)

Příloha 24: Trasy Iditarodu – severní

(Zdroj: iditarod.com)

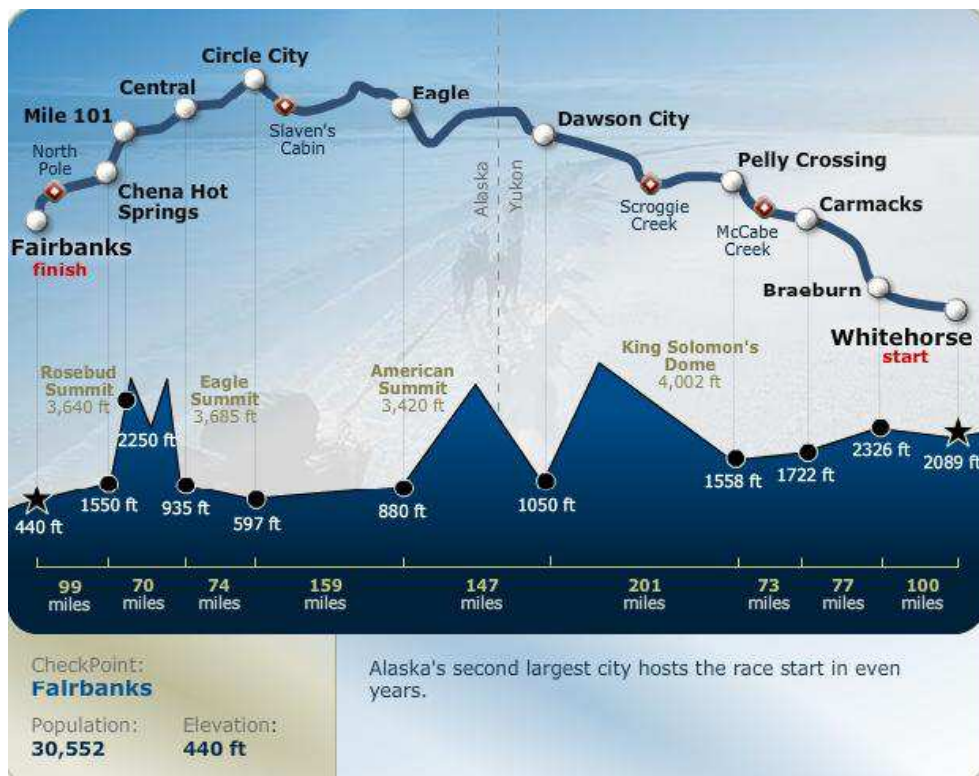
Příloha 24: Trasy Iditarodu – jižní

(Zdroj: iditarod.com)

Příloha 25: Trasa Yukon Quest

(Zdroj: yukonquest.com)

Příloha 26: Bivak + oblečky psů

(Zdroj: vlastní foto)